

משנה - שביעית - רע"ב

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ח

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז
משנה ח משנה ט משנה י משנה יא

פרק ט

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז
משנה ח משנה ט

פרק י

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז
משנה ח משנה ט

א

פרק

א

משנה

-

א

פרק

עד אימתי חורשים בשדה האילן. לקמן מפרש איזהו שדה אילן: ערב שביעית. שצריך להוסיף משנה ששית על השביעית באסור עבודת הארץ, ולקמן ילפינו לה מקראי: כל זמן שהוא יפה לפרי. כלומר שהחרישה יפה לפרי, הוי מתקן הקרקע לצורך הפרי של ששית ולא לצורך שביעית: עד העצרת. דעד העצרת יפה לפרי ותו לא [א], ומן העצרת ואילך נראה כמתקן לצורך שביעית. ובשדה לבן שאין בו אילן עד הפסח. ומשנה זו היא משנה ראשונה ואינה הלכה, דרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח בשדה לבן ועצרת בשדה אילן והתירום, ומתר לחרש עד ראש השנה של שביעית [ב]:

פרק א - משנה ב

לְבֵית סָאָה. קַרְקַע שֶׁהִיא חֲמִשִּׁים אַמָּה עַל חֲמִשִּׁים אַמָּה: **כֶּכֶר דְּבִלָּה.** הַתְּאֲנִים הַיִּבְשִׁים עֲשׂוּיִין בְּמַעְגָּלָה כְּעִין כֶּכֶר לֶחֶם קְרוּיִם כֶּכֶר דְּבִלָּה: **בְּאִיטְלָקִי.** בְּמִנָּה שֶׁל אִיטְלָא שֶׁל יוֹן, וּלְפִי שֶׁהָיָה כֶּד בִּימֵי מֹשֶׁה מְשַׁעְרִים בּוּ, וְהַמִּנָּה מֵאָה דִּינָרִים וְהַדִּינָר שֶׁשׁ מְעוֹת וּמִשְׁקַל כָּל מְעָה שֶׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׁעוֹרוֹת בִּינוּנִיּוֹת: **פְּחוֹת מִכָּאֵן.** מִכֶּכֶר שֶׁל שְׂשִׁים מָנָה אֵין חוֹרְשִׁים כָּל בֵּית סָאָה, אֶלָּא תַּחַת הָאֵילָן לְבֶד וְחוּצָה לוֹ: **כְּמֵלֵא אוֹרָה וְסֵלוּ.** הַמְּלַקֵּט תְּאֲנִים קְרוּי אוֹרָה כְּמוֹ גּוֹדֵר בְּתִמְרִים וּבוֹצֵר בְּעֵנְבִים. וְסֵלוּ, הַסֵּל שְׁנוֹתָן בּוּ מָה שֶׁהוּא לוֹקֵט. וְשָׂאֵר הַשְּׂדֵה חָשׁוּב שְׂדֵה הַלָּבָן וְאֵין חוֹרְשִׁין אוֹתוֹ אֶלָּא עַד הַפֶּסַח:

פרק א - משנה ג

אֶחָד אֵילָן סָרְק. שְׂאִינָה עוֹשֶׂה פְּרוֹת וְנִטּוּעִין שֶׁלְּשָׂה לְבֵית סָאָה: **אִם רְאוּיָן לְעִשׂוֹת.** רוֹאִין כָּל אֵילָן וְאֵילָן בְּפָנֵי עַצְמוֹ אִם אֵילָן שֶׁל תְּאֲנָה כִּיּוֹצֵא בּוּ הָיָה עוֹשֶׂה כֶּכֶר דְּבִלָּה. וְלָמָּה שֶׁעָרוּ בְּתֵאֲנָה, עַל שֶׁפְּרוֹתֶיהָ גָּסִין וְעוֹשֶׂה הַרְבֵּה (ז): **לְצַרְפָּן.** מֵלֵא אוֹרָה וְסֵלוּ חוּצָה לוֹ:

פרק א - משנה ד

עַד שֶׁיְהִיוּ מְשֻׁלְּשָׁה וְעַד תִּשְׁעָה. כְּלוּמַר דִּין זֶה שֶׁאֲמַרְנוּ הֵינּוּ מְשֻׁלְּשָׁה וְעַד תִּשְׁעָה (ח), אֲבָל אִם הָיוּ עֶשְׂרֵה אִו יוֹתֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן עוֹשִׂין חוֹרְשִׁין: **שְׁנֵאֲמַר בְּחָרִישׁ וּבְקִצִּיר תִּשְׁבֹּת.** אֲרִישָׁא קָאִי דְתַנָּן אֵין חוֹרְשִׁין לָהּ אֶלָּא לְצַרְפָּן. וּמִנֵּין שֶׁאֵין חוֹרְשִׁין כָּל הַבֵּית סָאָה, שְׁנֵאֲמַר בְּחָרִישׁ וּבְקִצִּיר תִּשְׁבֹּת, וְאִם אֵינּוּ עֲנִין לְשַׁבֹּת בְּרֵאשִׁית שְׁכָבֵר נֶאֱמַר (שְׁמוֹת כ) שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעִשִׂיתָ כָּל מְלֶאכֶתֶךָ, וְלֹא לְשִׁמְטָה שְׁכָבֵר נֶאֱמַר (ויקרא כה) שֶׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֶׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶךְ, תִּנְהוּ עֲנִין לְאַסֵּר שְׁנֵי פְּרָקִים שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית, מִפְּסַח לְשִׁדָּה לָבָן, וּמַעְצָרֵת לְשִׁדָּה אֵילָן. וְהִכִּי קֹאֲמַר קָרָא, בְּחָרִישׁ שְׁקִצִּירוֹ אָסוּר וְאִיזָה זֶה חָרִישׁ שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שְׁנִכְנַס לְשְׁבִיעִית, תִּשְׁבֹּת. וּבְקִצִּיר שְׁחָרִישׁוֹ אָסוּר וְאִיזָה זֶה קִצִּיר שֶׁל שְׁבִיעִית שְׁשִׁיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, נְמִי תִּשְׁבֹּת, שְׁסַפִּיחִים שְׁגָדְלוּ בְּשְׁבִיעִית אוֹ שֶׁעָבַר וְזָרַע בְּשְׁבִיעִית אָסוּר לְקַצֵּרָם בְּשְׁמִינִית: **רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר.** לְעוֹלָם בְּשַׁבֹּת

מִשְׁתַּעֲי קָרָא כְּפִשְׁטִיהּ, וְאַתָּא לְאַשְׁמַעֲיָנָן מָה חֲרִישׁ רְשׁוּת, שְׁאִין לָךְ חֲרִישׁ
שֶׁל מִצְוָה, אִף קִצִּיר דְּאָמַר רַחֲמָנָא תִּשְׁבֵּת בְּקִצִּיר שֶׁל רְשׁוּת, יֵצֵא קִצִּיר
הַעֲמֵר שֶׁהוּא מִצְוָה דְּבָעִינָן קִצִּירָה לְשִׁמְהָ, שְׁזָה דּוּחָה אֶת הַשְּׁבִת:

פרק א - משנה ה

הָרִי אֱלוּ מִצְטָרְפִין. וְנַחֲשָׁבִין כְּאֵלוּ הוּן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה
בְּשָׁבִילָן: וְכַמָּה יְהֵא בִינֵיהוּן. בֵּין אֵילָן לְאֵילָן: כְּמֵלֵא בְּקָר וְכֵלִינוּ. צָמַד בְּקָר
עִם הָעֵל, וְהֵינּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲבָל פְּחוֹת מִכָּאן לְמַעַקָר קִימִי וְאִין חוֹרְשִׁין
בְּשָׁבִילָן:

פרק א - משנה ו

נְטִיעוֹת. יְלָדוֹת, וְלִזְקָנוֹת קָרִי אֵילָן, וְהִכָּא קָא מִשְׁמַע לָן דְּאִף עַל גַּב
דְּשַׁלְשָׁה אֵילָנוֹת לְבֵית סָאָה קָרוּי שְׂדֵה אֵילָן וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשָׁבִילָן,
בְּנְטִיעוֹת יְלָדוֹת אִין חוֹרְשִׁין עַד שְׁיִהְיוּ עֵשְׂרָה: שׁוֹרוֹת. שְׁנְטוּעוֹת בְּמִקּוֹם
אֶחָד כְּחוּמָה וְאִינָן מִפְּזָרוֹת: אִין חוֹרְשִׁין אֱלֵא לְצַרְכָּן. מִשׁוּם דְּכִשְׁמִפְּזָרוֹת
נִרְאָה כְּחוֹרֶשׁ לְצַרְךָ הָאֵילָן, אֲבָל הִיכָא דְקִימִי בְּמִקּוֹם אֶחָד נִרְאָה כְּמִתְקָן
אֶת הָאֶרֶץ לְצַרְךָ שְׁבִיעִית וְלֹא לְצַרְךָ הָאֵילָנוֹת: שׁוֹרָה. תִּרְגוּם חוּמָה שׁוֹרָה:
עֲטָרָה. גְּדָר סָבִיב:

פרק א - משנה ז

הַנְּטִיעוֹת וְהַדְּלוּעִים מִצְטָרְפִין לְבֵית סָאָה. בְּדִלְעַת יְוֹנִית דְּוִקָא אִגְרִי
בְּמִתְנִיתִין שֶׁהִיא גְדוֹלָה כְּאֵילָן וְלֹא בְּשֶׁאֵר דְּלוּעִין. וְצָרִיךְ שְׁיִהְיוּ הַנְּטִיעוֹת
רְבוֹת עַל הַדְּלוּעִים, כְּגוֹן שֶׁהֵיוּ הַנְּטִיעוֹת שְׁשֶׁה וְהַדְּלוּעִים אַרְבַּעָה, מִצְטָרְפִין
לְעֵשְׂרָה וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשָׁבִילָן: רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. אֶפְלוּ
הֵיוּ כָּל הָעֵשְׂרָה דְּלוּעִין חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשָׁבִילָן, לְפִי שֶׁהוּן כְּנְטִיעוֹת.

פרק א - משנה ח

עד שיחלו. עד שיצאו לחליו בשנה הרביעית על ידי פדיון, ואם לא פדאן בשנה הרביעית, עד שיעשו חליו מאליהן בשנה החמשית: נטיעה פשמה. בת שנתה קרויה נטיעה ותו לא. פרוש אחר פשמה כל זמן שבני אדם קוראין לה נטיעה ואין קוראין לה אילן. והלכה פרבי עקיבא: שנגמם. שנתה: חליפין. גדולים, לשון גזעו מחליף: פנטיעה. בין לעגן חרישה בין לעגן ערלה. והלכה פרבי שמעון:

פרק ב

פרק ב - משנה א

עד אימתי, שדה הלבן. שדה של תבואה וקטנית שאין בו אילן [א]: הלחה. לחלוחית הקרקע מחמת הגשמים: מקשאות ומדלעות. קשואים [ג] ודלועים. אבל משם ואילך מחזי כמתקן שדהו לצרף שביעית: נתת תורת כל אחד ביזו. זה אומר כלתה לחה בתוך שלי וזה אומר לא כלתה לחה בתוך שלי: אלא בשדה לבן. שעתידי לזרעה אחר החרישה וצריך שתהא רב לחה קימת, אין חורשים אלא עד הפסח: ושדה אילן. שהיא נטועה כבר אין צריך שתהא רב לחה קימת שאין חורשין אותה אלא כדי שירדו הגשמים בעמק הקרקע, הלכך חורשים בה עד העצרת. וכל המשניות הללו דחיות הן כדאמרין לעיל בפרק קמא שרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח ועצרת ובטלום, ומתר לחרש עד ראש השנה של שביעית:

פרק ב - **משנה ב**

מזבלין. מכניסין להם זבל: **מעדרים**. חופרים בעקרי האילנות **(ד)**, שכל דבר שהוא לצרף פרות של ששית מתר בתוספת שביעית, ודבר שאינו אלא לצרף תקון האילן אסור, אלא אם כן הוא דבר שאפלו בשביעית עצמה אין אסורו אלא מדברי סופרים, ובתוספת שביעית לא גזור: **בית השלחין**. שאין די לה במי גשמים וצריך להשקותה, תרגום והוא עיף (בראשית כה) והוא משלהי: **מיבלין**. חותכין היבלת, מומין הנולדין באילן: **מפרקין**. העליו מעל האילן להקל מעליו: **מאבקין**. שרשים המגלים מכסים אותן באבק: **מעשנין**. תחת האילן להמית התולעים הגדלים בו: **אף נוטל את העליו**. בשביעית עצמה, ותנא קמא לא אמר אלא מפרקין את העליו בתוספת שביעית לבד. ואין הלכה כרבי שמעון:

פרק ג - **משנה ג**

מסקלין. מסירין את האבנים: **מקוסמין**. כמו מכרסמין בכ"ף, לשון יכרסמנה חזיר מיצר (תהלים ט), כלומר כורתים וחותכין הענפים היבשים מן האילן: **מזרדין**. הענפים הלחים כשהם מרבין רגילים לקצצן ומניחין מקצת מהו, וזהו זרוד: **מפסלין**. שנוטל את הפסלת. ויש מפרשים מפסלין לשון פסל לך (שמות לד), שחותכים כל הענפים שבאילן כדי שיתעבה: **בזודה וכפסולה של חמשיית וכו'**. תנא קמא לא שרי אלא עד ראש השנה של שביעית. ורבי יהושע סבר כשנת חמשיית כן ששית, מה חמשיית נכנסת לששית כך ששית נכנסת לשביעית, וכמו שמזרדין של חמשיית בששית כך מזרדין של ששית בשביעית. ורבי שמעון אומר מעצרת ואילך שהוא נאסר בעבודת האילן נאסר נמי בזרוד ופסול. ושלת מחלוקות בדבר, והלכה כתנא קמא:

פרק ד - **משנה ד**

מזהמין את הנטיעות. כשקלפת האילן נושרת מדביקים שם זבל להבריאו כדי שלא ימות האילן. ויש מפרשים מזהמין שמושחים

הַאֵילָנוֹת בְּדָבָר שֶׁרִיחוֹ רַע כְּדִי שְׂיִבְרָחוּ הַתּוֹלְעִים **[ה]** מִן הַרִיחַ אוֹ שְׂיִמּוּתוֹ: **וְכוֹרְכִים**. יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁכוֹרְכִים דָּבָר סָבִיב הָאֵילָן בְּקִיץ מִפְּנֵי הַחֲמָה וּבַחֲרֹף מִפְּנֵי הַצֶּנֶה. וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים כּוֹרְכִים הָעֲנָפִים זֶה עִם זֶה וְקוֹשְׁרִין אוֹתָם לְמַעַל הַבְּרָאשִׁיהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ נְטוּשִׁים עַל הָאָרֶץ: **וְקוֹטְמִין אוֹתָן**. יֵשׁ מְפָרְשִׁים לְשֵׁים בְּשֶׁרְשִׁיהֶם אֶפֶר, תַּרְגוּם אֶפֶר קֶטְמָא. וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שׁוֹבֵר הָרֵאשִׁים, כְּמוֹ נֶקֶטֶס רֵאשׁוֹ [סִפְּהָ כֵּט:]: **וְעוֹשִׂים לָהֶם בְּתִים**. רְגִילִים לַעֲשׂוֹת לְאֵילָן גָּדֵר אֲמָה סְבִיבוֹתָיו וּמְמַלְאִים אוֹתוֹ עֶפֶר. וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁעוֹשִׂים לוֹ סִפְּהָ מְלַמְעָלָה לְהִגֵּן עָלָיו מִן הַחֲמָה אוֹ מִן הַצֶּנֶה: **עַל הַנוֹף**. שֶׁל הָאֵילָן, אֲבָל לֹא עַל הָעֵקֶר, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בְּשִׁבְיעִית כְּדָרְךָ שֶׁעוֹשֶׂה בְּשֶׁאֵר הַשָּׁנִים. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק, אֲלֵא אֲסוּר לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָן בְּשִׁבְיעִית בֵּין עַל הַנוֹף בֵּין עַל הָעֵקֶר:

פרק ב - משנה ה

סְכִין אֶת הַפְּגִים. פְּרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמַר בְּשׁוּלָן סְכִין אוֹתָן בְּשֶׁמֶן כְּשֶׁהוּן מְחַבְּרִים לְאֵילָן לְמַהֵר בְּשׁוּלָן. וּפְעָמִים שֶׁמְנַקְבִים אוֹתָן וּמְשִׁימִים שָׁמֶן בְּתוֹךְ הַנֶּקֶב, אֵי נְמִי מְנַקְבִים הַפְּגִים כְּדִי שְׂיִכְנָסוּ בָּהֶם גְּשָׁמִים וַיִּתְבַּשְּׁלוּ מִהָרָה: **פְּגִי עָרֵב שְׁבִיעִית**. פְּרוֹת שֶׁאֵין מִתְבַּשְּׁלִים עַד תְּשִׁירִי שֶׁל שְׁבִיעִית **[ז]**, אֵין סְכִין וְאֵין מְנַקְבִין אוֹתָן בְּשִׁשִּׁית, מֵאַחַר שֶׁאֵין נִגְמַר בְּשׁוּלָן עַד שֶׁתְּכַנָּס שְׁבִיעִית. וְאֶפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ שֶׁלֹּא לְסוּף אֲסֹר תִּנָּא קָמָא. וְרַבִּי יְהוּדָה מְפַלֵּג בֵּין מָקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְסוּף לְמָקוֹם שֶׁלֹּא נֶהְגוּ לְסוּף, דְּבְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נֶהְגוּ לְסוּף לֹא מְחַזְּזֵא סִיכָה עֲבוּדָה וְשִׁירִי: **רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר בְּאֵילָן**. שֶׁהוּא מְלֵא פְּרוֹת שְׁבִיעִית, לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֵאכָה בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית **[ח]**, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִשְׁאֵי בְּעֲבוּדַת הָאֵילָן אֲף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוֹת קְדוּשִׁים בְּקִדְשֵׁת שְׁבִיעִית. וְהִלְכָה כְּתִנָּא קָמָא:

פרק ב - משנה ו

מְבַרִּיכִין. כּוֹפְפִים זְמוּרַת הַגָּפֶן בְּאָרֶץ וּמְכַסִּים אוֹתָהּ בְּעֶפֶר: **מְרַפִּיבִים**. מְבִיאִים עֲגָף שֶׁל אֵילָן וּמְרַפִּיבִין אוֹתוֹ עַל גֵּב אֵילָן אַחַר שֶׁהוּא מִמֵּינוּ: **פְּחוֹת מְשֻׁלְשִׁים יוֹם**. בְּגִמְרָא בְּמַסְכַּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה מוֹכִיחַ דְּהִנָּךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם דְּקְלִיטָה לְתִנָּא קָמָא, וְשִׁלְשָׁה יָמִים דְּרַבִּי יְהוּדָה, וְשִׁתִּי שְׁבִתוֹת דְּרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, צְרִיכִין קָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם דְּתוֹסַפֶּת שְׁבִיעִית, דְּבְּעִינָן שֶׁתְּקַלֵּט הַנְּטִיעָה קָדָם תוֹסַפֶּת שְׁבִיעִית, וְכוּלְהוּ סְבִירָא לְהוּ תוֹסַפֶּת שְׁבִיעִית שְׁלֹשִׁים יוֹם, הִלְכָךְ לְתִנָּא קָמָא דְּאָמַר אֵין קְלִיטָה פְּחוֹתָהּ מְשֻׁלְשִׁים יוֹם

צָרִיד שְׁלֹשָׁה דְקָלִיטָה וּשְׁלֹשִׁים דְתוֹסַפָּת, לְרַבֵּי יְהוּדָה דְאָמַר בְּשִׁלְשָׁה יָמִים
הָיָה קְלִיטָה צָרִיד שְׁלֹשִׁים דְקָלִיטָה וּשְׁלֹשִׁים דְתוֹסַפָּת, לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי
שְׁמַעוֹן דְאָמְרֵי שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת צָרִיד שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת לְקָלִיטָה וּשְׁלֹשִׁים לְתוֹסַפָּת.
וּפְרוּשׁ קְלִיטָה שְׁתֵּהּא הַנְּטִיעָה נִקְלָטָת וְנֶאֱחָזֶת בְּשִׁרְשֶׁיהָ בְּאַרְצָא. וְהִלְכָה
כְּרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ב - משנה ז

הָאֲרִזָּה. בְּלַעֲיֵז רִי"ש: **וְדַחַן**. מִיִּלְיִיו: **וְהַפְּרָגִין**. כְּעִין רְמוֹן מְלֵא זָרַע וְהַזָּרַע
שְׁלוֹ מְקַשְׁקֵשׁ בְּתוֹכוֹ, וְקוֹרִין לוֹ בְּעַרְבֵי כַשְׂמִישׁ וּבְלַעֲיֵז פּפְאוּרִי"ו:
וְהַשְּׂמִשְׁמִין. כְּמִין זָרַע אֲרִזָּה, וּבְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל מִמְּנוֹ הִרְבֵּה, וְקוֹרִין לוֹ בְּעַרְבֵי
סוּמַס"ם: **מִתְעַשְׂרִים לְשַׁעֲבֵר**. כְּמַעֲשֵׁר שָׁנָה שְׁעֵבֶרָה, אִם הִיְתָה שָׁנָה
רֵאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה שֶׁל שְׁמִטָּה, מַעֲשֵׁר שְׁנִי, וְאִם שְׁלִישִׁית מַעֲשֵׁר עֲנִי: **וּמִתְרִין**
בְּשַׁבְּיעִית. כִּיּוֹן שְׁהַשְּׂרִישׁוֹ בְּשָׁנָה שְׁשִׁית לְפָנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שַׁבְּיעִית אֵין
בָּהֶם קִדְשֵׁת שַׁבְּיעִית: **וּמִתְעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה**. כְּשִׁנַּת לְקִיטָתוֹ, כִּיּוֹן
דְּבִאוּתָהּ שָׁנָה הַשְּׂרִישׁוֹ. וְאִם הִיא שָׁנָה שַׁבְּיעִית אֵין מִתְעַשְׂרִין כְּלָל וַיֵּשׁ לָהֶן
קִדְשֵׁת שַׁבְּיעִית. אִף עַל גַּב דְּבִאֵילָן אֲזִלִּין בְּתַר חֲנֻטָּה, וּבִירְק בְּתַר לְקִיטָּה,
וּבְתַבּוּאָה וְזִיתִים בְּתַר שְׁלִישׁ, כְּלוּמַר כְּשִׁיבִיאֵי שְׁלִישׁ בְּשׂוּלָן אֲזִי נִתְחַיְבוּ
בְּמַעֲשָׂרוֹת, מִכָּל מְקוֹם בְּאַרְזֵי וְדַחַן וּפְרָגִין וּשְׂמִשְׁמִין דְּאֵין לוֹקְטִים אוֹתָם
כְּאַחַד **[יא]** וְאֵין מְבִיאִים שְׁלִישׁ בְּשׂוּלָם כְּאַחַד, אֵין הוֹלְכִים בָּהֶם אֶלָּא אַחַר
הַשְּׂרִישָׁה, דְּבְשָׁנָה אַחַת מִשְׂרִשֵׁת כָּל הַשָּׂדֶה, שְׁהִרֵי בְּבַת אַחַת זֹרְעִים אוֹתָם:

פרק ב - משנה ח

פּוֹל הַמְּצָרִי. פֶּאֶשׁוּלִי"י בְּלַעֲיֵז: **שְׁזָרְעוּ לְזָרַע**. כְּדִי לְהוֹצִיא מִמְּנוֹ זָרַע לְזָרַע
וְלֹא לְאֲכִילָה: **כִּיּוֹצֵא בָּהֶם**. בְּתַר הַשְּׂרִישָׁה, כְּאַרְזֵי וְדַחַן, בֵּין לְעִנְיָן מַעֲשָׂרוֹת
בֵּין לְעִנְיָן שַׁבְּיעִית. וְדוֹקָא שְׁזָרְעוּ לְזָרַע, אֲבָל זָרְעוּ לִירְק אֲזִלִּין בְּתַר
לְקִיטָּה כְּיִרְק: **הַגְּמִלוּנִין**. הַגְּסִים: **מִשְׂתַּרְמְלוּ**. שְׁהַקְשׁוּ וְנִעְשׂוּ כְּמִין כִּיס.
וְדִגְמָתוֹ בְּתַרמִילוֹ **[שַׁבָּת לא]** שְׁהוּא כִּיס שֶׁל רוּעִים:

פרק ב - משנה ט

הבצלים הסריסים. שאין עושים זרע פשאָר בצלים : ופול המצרי. שזרעו לירק, דאי זרעו לזרע הא תנו לעיל דאזלינן ביה בתר השרשה אפלו לא מנע מהן מים : שִׁמְנַע מֵהֶן מִים שְׁלֹשִׁים יוֹם. יצאו מתורת ירקות הגדלות על כל מים ונעשו כשדה בית הבעל שִׁמְסַתְּפָקֶת בְּמֵי גִשְׁמִים, הלכך מתעשרין לשעבר : ושל בעל. שדה שהיא בעמק ומלחלת ואין צריך להשקותה, ומכל מקום לירק צריכה השקאה, משום הכי קתני שִׁמְנַע מֵהֶם מִים שְׁתֵּי עֹנוֹת, זמן השקאתה שרגילין להשקותה קרי עונה. והלכה כחכמים :

פרק ב - משנה י

הקשו. נתיבשו ונעשו קשין [יד] : אסור לקימן בשביעית. שפרות שביעית אסור להניחן לזרע : התמרות. הציץ קדם שיפתח דומה לתמרה, וכמוהו נקטס ראשו ועלתה בו תמרה בפרק לולב הגזול [ספח לג]. פרוש אחר תמרות כעין לולבי גפנים : מרביצין בעפר לבן. כלומר משקים [טז] שדה לבן. וכן הלכה שמשקים שדה לבן ערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית, ולא עוד אלא שמשקים אותו בשביעית כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית : ממרסין בארז. משקין עפר הארז ומערבין אותו במים, כמו נתנו לממרס ביומא [פרק ד' משנה ג] : אבל לא מכסחין. שאין חותכים העליון [יז] של הארז, תרגום לא תזמר לא תכסת. והלכה כרבי שמעון :

פרק ג

פרק ג - משנה א

מאימתי מוציאים זבלים לאשפות. דרך עובדי אדמה לכנס הזבל למקום

אֶחָד בַּשָּׂדֶה וְעוֹשֶׂה שָׁם אֲשֶׁפָּה גְדוֹלָה עַד שֶׁהוּא מִפְּזָרוּ בַּשָּׂדֶה לְזַבְּלָהּ:
מְשִׁיבֵי סָקוּ עוֹבְרֵי עֲבָרָה. לְעַבְדֵי אֶת הָאָרֶץ בַּשָּׂנָה הַשְּׂבִיעִית, וְקִדְּםָם שִׁיבֵי סָקוּ
עוֹבְרֵי עֲבָרָה אֲסוּר, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מֵעוֹבְרֵי עֲבָרָה הוּא [א] וְלִזְבֹּל שָׂדֵהוּ הוּא
מוֹצִיא. וַיֵּשׁ סִפְרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה, וְהִיא הִיא: **מְשִׁיבֵי**
הַמֶּתוּק. מְשִׁיבֵי יָבֵשׁ הַזָּבֵל שְׁנוֹתָן מִתִּיקָה [ב] לַפְּרוֹת: **מְשִׁיבֵי**
כְּשֶׁמִּתְחִיל לְהִתְיַבֵּשׁ מִתְעַבֵּה וְנִעְשֶׂה קִשְׂרִים, וְקִרְוֵבִים דְּבָרֵיהֶם לְהִיּוֹת
שְׂוִים. וּבִירוּשָׁלַיִם מִפְּרֵשׁ מְשִׁיבֵי הַמֶּתוּק סִדְקִין שֶׁבִּבְקָעָה כְּשֶׁהַמָּטָר יוֹרֵד
מִתְמַלְאִים מִיָּם וְאֵינָם מִתְיַבְּשִׁים אֲלֵא לְאַחַר זְמַן, וְנִקְרָאִים מִתּוֹק עַל שֵׁם
מִתְקוּ לוֹ רִגְבֵי נַחַל (אִיּוֹב כ"א):

פרק ג - משנה ב

מְשִׁפּוֹת. קְפוֹת שֶׁמוֹצִיאִין בָּהֶם זְבָלִים, שֶׁכָּל מְשִׁפֵּל מִחֲזִיק לְתַדֵּי שֶׁהוּא
מְשִׂאוֹי שֶׁל חֲמוֹר, וְהִלְתֵּד חֲצֵי כּוֹר, חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה סָאִין: **מוֹסִיפִין עַל**
הַמְשִׁפּוֹת. נוֹתֵן בְּאֲשֶׁפָּה אַחַת מְשִׁפּוֹת כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה: **וְאִין מוֹסִיפִין**
עַל הָאֲשִׁפּוֹת. לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִשְׁלֵשׁ אֲשִׁפּוֹת בְּבֵית סָאָה, שֶׁלֹּא יִרְאֶה כְּמִזְבֵּל
אֶת הַשָּׂדֶה: **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵף עַל הָאֲשִׁפּוֹת.** מוֹסִיפִין, כִּיּוֹן שִׁישׁ צְבוּר
גְּדוֹל בְּמָקוֹם אֶחָד לֹא מִחֲזִי כְּמִזְבֵּל. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ג - משנה ג

יֹתֵר מִכָּאן. מִשְׁלֵשׁ [אֲשִׁפּוֹת] מִתֵּר. וְהִינוּ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּרִישָׁא, וְהַשְּׂתָא אֲתָא
לְאֲשִׁמְעִינָן דְּשָׂרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶפְלוּ אִין עֶשֶׂר מְשִׁפּוֹת, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ
פְּחוֹת מִשְׁלֵשׁ, דְּאֵף עַל פִּי שִׁישׁ מַעֲט זָבֵל בְּאֲשִׁפָּה וְסִלְקָא דְּעֵתָא אֲמִינָא
דְּמוּדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן דָּאִם מוֹסִיף הָאֲשִׁפּוֹת נִרְאֶה כְּמִזְבֵּל, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּלֹא
מִחֲזִי כְּמִזְבֵּל הוּאִיל וְאִינוּ מִפְּזָרוּ: **עַד שִׁיעֲמִיק שְׁלֵשָׁה.** שִׁיעֲמִיק מְקוֹם
הָאֲשִׁפָּה אוֹ יִגְבִּיהַּ מִשָּׂר הַקֶּרְקַע שְׁלֵשָׁה טַפְחִים, שִׁיְהִיהַּ נִכְרֵ דְלִכְנֵס הַזָּבֵל
לְמָקוֹם אֶחָד הוּא עוֹשֶׂה וְלֹא לְזַבֵּל אֶת הַשָּׂדֶה: **עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זְבָלוֹ אוֹצֵר.**
אוֹתָם שְׁלֵשׁ אֲשִׁפּוֹת שֶׁל שְׁלֵשִׁים מְשִׁפּוֹת יְכוּל לַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשִׁפָּה אַחַת
וְלְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שִׁירְצָה, דְּלֹא תִימָא כִּי הִיכִי דְאָסוּר יוֹתֵר מִשְׁלֵשׁ
אֲשִׁפּוֹת לְבֵית סָאָה הִכִּי נִמְי אֲסוּר יוֹתֵר מִשְׁעוּר שְׁלֵשׁ אֲשִׁפּוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד:
רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר. בִּירוּשָׁלַיִם מוֹכַח דְּבִיּוֹתֵר מִכְּשִׁעוּר בְּלְבָד אֲסֵר רַבִּי מֵאִיר.
אָבֵל בְּכִשְׁעוּר, הַשְּׂתָא בְּשְׁלֵשָׁה מְקוֹמוֹת מִתֵּר, בְּמָקוֹם אֶחָד לֹא כָּל שְׁפָן.
וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: **הִיא לוֹ דְּבַר מַעֲט.** שְׂאִין לוֹ לְהוֹצִיא בְּפַעַם אַחַת

כְּשֶׁעוֹר הַמִּפְרָשׁ לְעִיל, מוֹצִיא אוֹתוֹ מֵעַט וּמוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ {1}: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר. שָׁמָּא לֹא יִהְיֶה לוֹ זָבֵל יוֹתֵר וְנִרְאָה כְּמִזְבֵּל שְׂדֵהוּ, עַד שִׁיּוֹצִיא עֶשֶׂר מִשְׁפְּלוֹת כְּאַחַת אוֹ עַד שִׁיעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ יַגְבִּיהַ שְׁלֹשָׁה. שְׁפִינֵן שְׂאוֹתוֹ מְקוֹם מְשֻׁנָּה מִשְׁאֵר הַשְּׂדֵה לֹא מִחֲזֵי כְּמִזְבֵּל, וְכֵן אִם נִתְּנוּ עַל הַסֵּלַע שְׂאִינוֹ רְאוּי לְזַרְעָה:

פרק ג - משנה ד

הַמְדִיר שְׂדֵהוּ. לְשׁוֹן דִּיר שֶׁל בְּהֵמוֹת, שְׂאִין לוֹ מְקוֹם פְּנוּי לְהַעֲמִיד בְּהֵמוֹתָיו אֲלֵא שָׁם, וְאִינוּ מִתְּכַוֵּן לְזָבֵל שְׂדֵהוּ בְּעֵינָיו זֶה, וְדַעְתּוֹ לְהַכְנִיס הַזָּבֵל לְאֲשָׁפוֹת אַחַר כֶּךָ: סָהַר. כְּמוֹ סָחַר {2}, הַקֶּף שֶׁל מַחְצָה סָבִיב הַצֵּאן: עוֹקֵר שְׁלֹשׁ רוּחוֹת. כְּשֶׁנִּתְּמַלְאָה הַסָּהַר זָבֵל עוֹקֵר מִן הַסָּחַר שְׁלֹשׁ רוּחוֹת וְזוֹקֵפֵן לְצַד [אַחַר] שֶׁל אֲמֻצְעִית וּמְדִיר שָׁם כְּמוֹ כֵן בֵּית סְאֵתִים, וְעוֹשֶׂה אֲשָׁפוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ אֲשָׁפוֹת לְבֵית סָאָה כְּדֹאֲמָרוֹ: נִמְצָא מְדִיר בֵּית אַרְבַּעַת סָאִים. סְאֵתִים מִצַּד זֶה שֶׁל מַחְצָה אֲמֻצְעִית וְסְאֵתִים מִצַּד אַחַר. וְאֲשִׁמְעִינָן מִתְּנִיתִין דְּשָׂרֵי לְדִיר בֵּית אַרְבַּעַת סָאִין קֹדֶם שִׁיעֲשֶׂה מִמֶּנָּה אֲשָׁפוֹת, אֲבָל טָפִי לֹא, שְׁלֹא יֵאמְרוּ לְדִיר שְׂדֵהוּ מִתְּכַוֵּן: מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵין. שְׁלֹא יִהְיֶה נִרְאָה כְּמִתְּכַוֵּן לְזָבֵל שְׂדֵהוּ אִם עוֹשֶׂה אֶת כְּלָה סָחַר: כְּדֹרֵךְ הַמִּזְבְּלִין. שְׁלֹשׁ אֲשָׁפוֹת לְכָל בֵּית סָאָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

פרק ג - משנה ה

מַחְצַב. מְקוֹם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ שְׁחוֹצְבִין מִמֶּנּוּ אֲבָנִים לְבִנְיָן. אִם הָיָה מְכַסֶּה עֶפֶר וְלֹא הָיָה נִרְאָה אִין פּוֹתֶחִין אוֹתוֹ בְּתַחֲלָה בְּשַׁבְּיעִית, שֶׁהֲרוּאָה אוֹמֵר לְתַקֵּן שְׂדֵהוּ הוּא עוֹשֶׂה כְּדִי לְזַרַע בְּתוֹכוֹ וְלֹא לְהוֹצִיא הָאֲבָנִים לְבִנְיָן: עַד שִׁיְהֵא בּוֹ שְׁלֹשׁ מוֹרְבֵיּוֹת. שִׁיְהִיוּ נִגְלִים וְנִרְאִים מֵאוֹתוֹ מַחְצַב קֹדֶם שַׁבְּיעִית שְׁלֹשׁ שׁוֹרוֹת שֶׁל אֲבָנִים, שְׁכָל שׁוֹרָה מֵהֶם שְׁלֹשׁ אֲמוֹת אֶרֶץ וְשְׁלֹשׁ אֲמוֹת רַחֵב בְּרוּם שְׁלֹשׁ אֲמוֹת, שֶׁנִּמְצְאוּ שָׁם תִּשְׁעַ אֲבָנִים שְׁכָל אֶבֶן הוּא אֲמָה עַל אֲמָה בְרוּם שְׁלֹשׁ, וְכֵן בְּכָל שׁוֹרָה וְשׁוֹרָה, הָרִי עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע אֲבָנִים לְשְׁלֹשׁ שׁוֹרוֹת, וּבְהַכִּי נֶכֶר שֶׁלְצַרְךָ אֲבָנִים לְבִנְיָן הוּא מוֹצִיאָם וְלֹא לְתַקֵּן שְׂדֵהוּ:

פרק ג - משנה ו

שֶׁל מִשְׁאֵוֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם. שֵׁשׁ בְּכָל אַחַת מֵהֶן מִשְׁאֵוֵי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם: הָרִי אֱלוֹ יִנְטֵלוּ. כֵּלָן וְאֶפְלוּ הַקְטָנוֹת שֶׁבָהֶן [יא], וְלֹא מִתְחַזֵּי כַּמְפָּנָה הַגָּדֵר לַעֲשׂוֹת מְקוֹמוֹ שְׂדֵה: פְּחוֹת מִפְּאֵן מִחֻצָּב. וְאֵינּוּ נוֹטְלוּ כֵּלָּא אֶלָּא גּוֹמְמוֹ וּמְנִיחַ מִן הַסֵּלַע בְּאַרְץ טַפַּח כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְזָרִיעָה: בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים. הָאִי דְלֹא יִפְתַּח מִחֻצָּב וְהָאִי דְגוֹמְמוֹ: מַה שֶׁהוּא רוֹצֵה יִטֵּל. דְלֹא מִחֻזֵּי כַּמְתֵּקֵן שְׂדֵה כִּיּוֹן דְלֹאוּ דִידֵיהּ הוּא, וְאֶפְלוּ בְשֵׁלוּ נְמִי לֹא מִחֻזֵּי כַּמְתֵּקֵן שְׂדֵה אִם הִתְחִיל לִטֵּל מֵעָרַב שְׁבִיעִית:

פרק ג - משנה ז

שְׂזַעְזַעְתָּן הַמְחַרְשָׁה. וְאֶפְלוּ לֹא זַעְזַעְתָּן אֶלָּא שְׂעִתִּידָה לְזַעְזַעַן הוּי כְּאֵלוּ זַעְזַעְתָּן: הָרִי אֱלוֹ יִנְטֵלוּ. כֵּלָן אֲגַב אוֹתָם שְׁתִּים: הַמְסַקֵּל שְׂדֵהוּ. שְׁמִסְלֵק הָאֲבָנִים מִן הַשְּׂדֵה, לְשׁוֹן סַקְלוּ מֵאֲבָן (שְׁעִיָּה סב): וּמְנִיחַ אֶת הַתְּחַתּוֹנוֹת הַנוֹגְעוֹת בְּאַרְץ. דְּבַכָּהֵאִי גִוְנָא לֹא מִחֻזֵּי כַּמְתֵּקֵן שְׂדֵה: גְּרָגְרָא שֶׁל צְרוּרוֹת. גַּל שֶׁל אֲבָנִים קְטָנוֹת: אִם יֵשׁ תְּחַתֵּיהֶן סֵלַע אוֹ קֶשׁ. לֹא מִחֻזֵּי כַּמְתֵּקֵן כִּיּוֹן דְאִין הַמְקוֹם רְאוּי לְזָרִיעָה:

פרק ג - משנה ח

אִין בּוֹנִין מִדְּרָגוֹת. מַעֲלוֹת עַל פִּי הַגְּאִיוֹת, שֶׁלֹּא יִחְלִיקוּ בִּירִידָתָן לְקַחַת הַמַּיִם שֶׁנִּתְקַבְּצוּ בְּעֵמֶק בְּאוֹתָן הַגְּמוֹת, דְּנִרְאָה כַּמְתֵּקֵן לְהַשְׁקוֹת בְּהֶן שְׂדוֹתָיו בְּשְׁבִיעִית: לֹא יִסְמַךְ בְּעַפְרָא. אִם בָּא לְהִיּוֹת סוֹכֵר מְקוֹם יְצִיאַת הַמַּיִם בְּאֲבָנִים, לֹא יִתֵּן עַפְרָא וְטִיט בֵּין הָאֲבָנִים, מִשּׁוּם דְּמִחֻזֵּי טַפִּי שֶׁהוּא מִתְכַּנֵּן לְהַשְׁקוֹת מֵהֶן שְׂדוֹתָיו: אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא חֵיץ. אֲבָנִים סְדוּרוֹת זוֹ עַל זוֹ כְּעִין גָּדֵר בְּלֹא עַפְרָא וְטִיט: כָּל אֲבָן. שֶׁבְשְׂדֵהוּ אֶפְלוּ קְטָנָה, אִם כְּשֶׁהוּא בּוֹנָה הַגָּדֵר אוֹ הַבְּנֵן יְכוֹל לְפָשֵׁט יָדוֹ וְלִטְלֶה וְלִבְנוֹת בָּהּ: הָרִי זֶה תִּנְטֵל. שֶׁהַגָּדֵר מוֹכַחַת עֲלָיו דְלִבְנוֹת גָּדְרוֹ הוּא נוֹטְלָה וְלֹא לְתֵקֵן הַשְּׂדֵה לְזָרִיעָה:

באות מכל מקום. אפלו מתוך שלו, דמידע ידיע דלבנין קבעי להו ולא לתקן את השדה: **והקבלו.** שקבל שדה באריות מביא מכל מקום, ואפלו מאותה שדה שהוא אריס בה, אפלו אבנים קטנות, שאין [שדה זו חשובה בשלו. ויש מפרשים והקבלו שדרכו לבנות בנינים בקבולת, שאין] פונתו אלא לקבץ אבנים, מביא [מכל מקום (טו) ואפלו משדה] שלו: **רבי יוסי אומר כו.** והלכה כרבי יוסי:

להעמיק עד הסלע. ולא חישינו דלמא ממלך וזרע ליה (טז), שאין דרך בני אדם לזרע סמוך לרשות הרבים. אבל בינו לבין חברו חישינו דלמא ממלך וזרע ליה, ואסור: **צוברו ברשות הרבים.** ואחר כך נוטלו משם ומתקן את רשות הרבים כמו שהיה: **כשם שאין מקלקלים רשות הרבים כך לא יתקן.** כלומר לא מבעיא לצבר עפרו לרשות הרבים שהוא אסור אף על פי שיסירונו אחר כך, שהרי מקלקל הוא לשעה, אלא אפלו לתקן אסור, כגון אם היו אבנים או עפר מפזרים ברשות הרבים לא יצברם במקום אחד, אלא יסלקם לגמרי מרשות הרבים, והינו דקאמר כשם שאין מקלקלין רשות הרבים לצבר עפרו לרשות הרבים אף על פי שדעתו לסלקו מיד, כך לא יתקן לצבר אבנים או עפר המפזרים ברשות הרבים ולשים אותם בצדי רשות הרבים לפי שעה, אלא יסלקם מיד לגמרי מכל רשות הרבים ויוציאם לים או לנהר: **מה יעשה בעפר.** אליבא דרבי עקיבא: **צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים.** שלש אשפות לבית סאה: **וכן החופר בור שיח ומערה.** בשאר ימות השנה, פליגי בה רבי יהושע ורבי עקיבא. לרבי יהושע צוברו ברשות הרבים, ובלבד שישלקנו אחר כך ויתקן רשות הרבים כמו שהיה, ולרבי עקיבא אף על פי שדעתו לתקן אסור, אלא צוברו ברשותו. והלכה כרבי עקיבא:

בְּרֵאשׁוֹנָה. כְּדָרְךָ שֶׁהוּא מְלַקֵּט מִחֲבֵרוֹ אֶת הַגֶּס הַגֶּס. הֵכִי מִפְּרִשָּׁא מִתְּנִיתִין בְּיְרוּשְׁלָמִי, בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מְלַקֵּט אָדָם בְּתוֹךְ שְׁלוֹ אֶת הַגֶּס הַגֶּס כְּדָרְךָ שֶׁמְלַקֵּט בְּשֵׁל חֲבֵרוֹ [א], בֵּין גָּסִין בֵּין דְּקִין, וְאָף עַל גַּב דְּעַצִּים וְעֵשְׂבִים כְּשֶׁמְלַקֵּטִים אוֹתָן מִתּוֹךְ הַשָּׂדֶה מִתְּקַן הַשָּׂדֶה לְזִרְעָה, כְּשֶׁמְלַקֵּט הַגֶּס כְּלוּמֵר הָעַצִּים וְהָעֵשְׂבִים הַגָּסִים וּמְנִיחַ אֶת הַדְּקִין, תְּלִינן דְּצָרִיךְ לְעַצִּים הוּא וְלֹא לְתַקַּן אֶת הַקְּרָקַע קַעְבִּיד, כְּדָרְךָ דְּתִלְינן בְּמְלַקֵּט בְּשָׂדֶה חֲבֵרוֹ בֵּין דְּקִין וּבֵין גָּסִין, דְּלֹא עֵבִיד אֵינֵשׁ לְתַקַּן שָׂדֶה חֲבֵרוֹ וּמִידַע יְדִיעַ דְּלְעַצִּים הוּא צָרִיךְ: **מְשֻׁרְבוֹ עוֹבְרֵי עֲבָרָה.** שֶׁהֵיוּ מְלַקֵּטִין בְּשָׂדוֹתֵיהוֹן בֵּין דְּקִים בֵּין גָּסִין וְהוּן אוֹמְרִים בְּגָסִים לְקַטְנוּ: **שְׁלֹא בְּטוֹבָה.** שְׂאִין חֲבֵרוֹ מִחֲזִיק לֹו טוֹבָה, דְּהַשְׁתָּא וְדֹאִי לֹא אֶתִי לְמְלַקֵּט הַדְּקִין [ב] כִּיּוֹן שְׂאִין חֲבֵרוֹ מִחֲזִיק לֹו טוֹבָה עַל זֶה: **וְאִין צָרִיךְ לֹוּמֵר שִׁיקְצֵץ לְהֵם מְזוֹנוֹת.** שְׂאִימֵר לֹו לְקַט מְשָׁדֵי הַיּוֹם וְאַתְּן לָךְ מְזוֹנוֹתֶיךָ, דְּפְשִׁיטָא דְּאָסוּר:

שְׁנִתְקוּצָה. שֶׁנִּטְלוּ קוֹצִיָה בְּשַׁבְּיעִית: **שְׁנִטְיָבָה.** שֶׁנִּחְרְשָׁה הַיֵּטֵב, שֶׁכָּל הָעוֹלָם חוֹרְשִׁים פְּעַם אַחַת וְהוּא חֲרַשׁ שְׁתֵּי פְּעָמִים. וּמִתְּנִיתִין אֵינִי בְּשַׁעַת הַסְּכָנָה שֶׁהִיְתָה הַמְּלָכוֹת אוֹנָסַת עַל הַמַּס הַמוּטָל עַל הַקְּרָקַעוֹת וְהַתִּירוֹ לְחֲרַשׁ בְּשַׁבְּיעִית כְּדִי לְתַן הַמַּס הַקְּצוּב מִתְּבוֹאֲתָה לְמִלְךָ [ג], וְאִם חֲרַשׁ שְׁתֵּי פְּעָמִים קָנְסוּהוּ רַבָּנָן, דְּחֲרִישָׁה אַחַת הַתִּירוֹ וְלֹא שְׁתֵּי חֲרִישוֹת: **אוֹ שְׁנִדְיָרָה.** שֶׁעָשׂוּ מִמֶּנָּה דִיר לְבַהֲמוֹת שֶׁעָשָׂה בָּהּ סֵהר כְּדֹאמְרִינן בְּפָרְקִין דְּלְעִיל, וְלֹא עָשָׂה מִמֶּנּוּ אֲשָׁפוֹת אֶלָּא הִנִּיחוֹ כְּדִי לְזַבֵּל בּוֹ הַשָּׂדֶה: **לֹא תִזְרַע לְמוֹצָאי שְׁבִיעִית.** דְּקָנְסִינן לִיה בְּהִנֵּי יוֹתֵר מִבְּנִתְקוּצָה: **בְּטוֹבָה.** אָסוּר, דְּאִין מִחֲזִיקִין טוֹבָה לְבַעֲלִים, דְּרַחֲמָנָא אֶפְקָרִינָהוּ: **חֲלוּף הַדְּבָרִים.** דְּבֵית שְׂמַאי לְקָלָא. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

חֹכְרֵינִי נִירִין. יְכוּל יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל עָלָיו בְּכֹד וְכֹד כּוֹרִים לְשָׁנָה שְׁדָה הַנְּכָרִי
שְׁחָרְשָׁה בְּשִׁבְעֵית לְזָרְעָה לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעֵית, וְאֵף עַל פִּי שְׁגוֹרִם לְנְכָרִי לְחָרֵשׁ
בְּשִׁבְעֵית. נִירִין לְשׁוֹן נִירו לְכֶם נִיר (רְמָיָה ד): וּמְחִזְיָקִים יְדֵי נְכָרִים. אִם
מְצָאוּ חוֹרֵשׁ יְכוּל לֹמֵר לוֹ יִישֵׁר כְּחֹד וְכִיוֹצָא בָּזָה: וְשׂוֹאֲלִים בְּשְׁלוֹמֹן.
וְאֶפְלוּ בִּיּוֹם חֲגָם:

פרק ד - משנה ד

הַמְדַל בְּזֵיתִים. כְּשֶׁהֲזֵיתִים מְקוֹרְבִים זֶה לָזֶה יוֹתֵר מִדָּאֵי נוֹטֵל אֶחָד וּמְנִיחַ
שְׁנַיִם אוֹ נוֹטֵל שְׁנַיִם וּמְנִיחַ אֶחָד כְּדֵי שְׁיִגְדֵל וְיִתְעַבֶּה (ד). מִדֵּל לְשׁוֹן שְׁלִיפָה
וְהִסְרָה, וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים לְשׁוֹן דְּלִדּוּל וְדִלּוּת, שְׁמִדְלֵדֵל שְׁדָהוּ מִן הַזֵּיתִים:
גוּם. גוּמָם וּמְקַצֵּץ הָאֵילָן וּמְשַׁאֵיר הַשֶּׁרֶשׁ בְּאַרְצָה, וְלֹא יִשְׁרֵשׁ לְגַמְרִי, שְׁלֹא
יִרְאֶה כְּעוֹבֵד אֶת הָאֲדָמָה: **וּמוֹדִים בְּמַחְלִיק.** כְּגוֹן אִם נוֹטֵל שְׁלֶשֶׁה זֵיתִים
זֶה בְּצַד זֶה, שְׁמַחְלִיק פְּנֵי הַקְּרָקַע יוֹתֵר מִדָּאֵי, יֹאמְרוּ לְעִבּוֹדֵת קְרָקַע הוּא
מִתְכַּוֵּן וְאִסּוּר: **מִתּוֹךְ שֶׁל חֵבְרוֹ אֵף הַמַּחְלִיק יִשְׁרֵשׁ.** דִּלְא עֶבֶיד אֵינְשׁ
שְׁיִתְקוֹן קְרָקַע חֵבְרוֹ, וְיִדּוּעַ דְּלַעְצִים הוּא מְכוּן:

פרק ד - משנה ה

לֹא יַחֲפֶה. הַבְּקוּעַ בְּעַפְרָה, שְׁהָרִי הוּא מִתְקוֹן בְּכֹד, שְׁהַעֲפָר נַעֲשֶׂה טִיט
וּמְשַׁבֵּיחַ הָאֵילָן: **בְּאַבְנִים וּבְקֵשׁ.** דִּהְיוּ כְּמוֹשִׁיב שׁוֹמֵר שְׁלֹא יִיבֵשׁ: **בְּתוֹלֵת**
שְׁקָמָה. שְׁלֹא נִקְצָצָה מֵעוֹלָם: **מִפְּנֵי שֶׁהִיא עִבּוּדָה.** שֶׁהִיא מְשַׁבַּחַת בְּכֹד:
כְּדוּרְכָה אִסּוּר. שֶׁהִיא מִתְגַּדֶּלֶת וּמִתְעַבֶּה בְּכֹד וְהוּי כְּעֵין זוֹמֵר לְגַפְנִים: **אֵלָא**
מִגְבִּיָּה עֲשָׂרָה. שְׁאִין דְּרָךְ לְעוֹלָם לְכַרְתָּהּ אֵלָא לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה: **אוֹ גוּמָם**
מֵעַל הָאָרֶץ. שְׁאִין דְּרָךְ לְכַרְתָּהּ אוֹתָהּ כֹּף. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק ד - משנה ו

הַמְזַנֵּב בְּגַפְנִים. מְקַטֵּעַ זְנָבוֹת הַגַּפְנִים כְּדֵי שְׁיַעֲבֶה הַגִּזְעַ וְיִגְדֵל וְיִגְבֵּר כְּחוֹ,

וְכוּן הַקּוֹצֵץ קָנִים כְּדֵי שְׂיִתְעַבּוּ וְיִוְסִיף כָּחוֹן : יִרְחִיק טַפַּח. מִן הַקָּרְקַע, וְשׁוֹב
לֹא מִחֲזֵי כְּעִבּוּדָה [ח] : שֶׁנִּפְשָׁח. נִסְדָּק, כְּמוֹ (אֵיכָה ג) וְיִפְשָׁחֵנִי : לֹא שְׂיַעֲלָה.
שְׂיִתְחַבְּרוּ סְדָקִיו : אֵלָא שְׁלֹא יוֹסִיף. לְסָדָק :

פרק ד - משנה ז

מֵאִימְתֵי אוֹכְלִים פְּרוֹת הָאֵילָן בְּשִׁבְעֵית. מְשׁוּם דְּדָרְשִׁינָן לְאֶכְלָה וְלֹא
לְהַפְסֵד, וְאִם אוֹכְלָן קָדָם בְּשׁוּלָן הֵינּוּ הַפְּסֵד : הַפְּגִים. פְּגִי תֵאנָה כְּדַכְתִּיב
(שִׁיר הַשִּׁירִים ב) הַתֵּאנָה חֲנֻטָה פְּגִיָה : מִשֶּׁהֲזָרִיחוּ. הָאֶדְיָמוּ, וְזֶהוּ הַתְּחַלַּת
בְּשׁוּלָן : אוֹכֵל בָּהֶם פְּתוּ בַשָּׂדֶה. אֲבָל לְלַקֵּט וּלְהַכְנִיס לְבֵית אֵינוֹ רִשְׁאֵי עַד
שְׂיִגְמָרוּ : בְּחֵלוֹ. שְׂגָדַל הַרְבֵּה, וְדוֹמָה לוֹ וְגַם נִפְשָׁם בְּחֵלָה בִּי (זְכָרְיָה יא).
וּבִירוּשָׁלַיִם יָלִיף לָהּ מִדְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כה) תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לְאֶכְלֵי וּכְתִיב (שם)
מִן הַשָּׂדֶה תֹאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ, בְּשִׁתֵּי תְבוּאוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת מִן
הַבֵּית וְאַחַת מִן הַשָּׂדֶה :

פרק ד - משנה ח

מִשֶּׁהֵבִיא מִים. שְׁסוּחֲטוּ וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה : מִשֶּׁהֵבִיא שׁוֹ. מִשְׁיִקְרָאוּ
בְּאִשָּׁה [י], וְהֵינּוּ כְּשִׂיתְחִילוּ לְהַתְּבַשֵּׁל וְנִתְּבַשְׁלוּ עַד שֶׁהַחֲרָצִימִים שְׂבִפְנִים
נִרְאִים מִבְּחוּץ מִתּוֹךְ הַקְּלָפָה :

פרק ד - משנה ט

רְבִיעֵית לְסָאָה. שְׂמִסָּאָה זֵיתִים יָכוֹל לְהוֹצִיא רְבִיעֵית הַלֵּג שְׂמֹן : פּוֹצֵעַ.
דָּרָךְ הַזֵּיתִים לְפָצְעֵן כְּדֵי לְמַתֵּק מְרִירוֹתָן : וְאוֹכֵל בַּשָּׂדֶה. דְּדָבָר שֶׁדָּרְכוּ
לְאֶכְלֵל הוּא. אֲבָל לְסוּף לֹא חֲזוּ, וְאִין סָכִין אֵלָא בְּדָבָר שֶׁדָּרְכוּ לְסוּף : הַכְּנִיסוּ
חֲצִי לֵג. שְׂנִתְּבַשְׁלוּ עַד שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא חֲצִי לֵג מִסָּאָה : הַכְּנִיסוּ שְׁלִישׁ.
שְׂנִתְּגָדְלוּ שְׁלִישׁ מִמָּה שְׂעֵתִידִים לְהַתְּגָדֵל, אִי נִמְי שְׂמוֹצִיא מֵהֶן עֲכָשׁוּ
שְׁלִישׁ מִמָּה שְׂמוֹצִיא לְסָאָה כְּשֶׁנִּתְּבַשְׁלוּ יָפָה : כֵּךְ עוֹנֵתוֹ לְשִׁבְעֵית. אִין

אוכלין מהן בשביעית עד שיגיעו לעונת מעשרות המפרש בפרק קמא
דמעשרות, דדוקא תאנים וענבים וזיתים רגילים לאכל קדם בשולן,
לפיכך התירו לאכל מהם בשדה בשביעית קדם שיגיעו לעונת המעשרות,
אבל לא בשאר פרות:

פרק ד - משנה י

אין קוצצין את האילן בשביעית. משום דלאכלה אמר רחמנא ולא
להפסד. ואני שמעתי כיון דאפקרינהו רחמנא לפרות, אם יקצצם הוי גוזל
את הרבים **[יב]**: משיוציא. תחלת העליון בימי ניסן: משישלשלו.
משיתחילו להכביד ולתלות כעין שלשלת: משיוגרעו. משיעשו גרעינים.
פרוש אחר, הבסר כשיגדילו הענבים ונעשו כפול הלבן נקרא גרוע:
משיוצו. משיוגדל עליהן הנץ, כמו הנצנים נראו בארץ (שיר השירים ב),
כשיגיעו לשעורים הללו אסור לקצצן בשביעית: מתר לקצצו. ואין כאן
משום הפסד הפרי, או משום גזל לאידך לישנא, שכבר הפרי ראוי
לאכילה. ומשום קוצץ אילנות טובים ליכא אם הוא מעלה בדםים, שדמיו
יקרים לעצים יותר מלאילן: וכמה יהא בזית. לאו אשביעית קאי, אלא
שיהא אסור לקצצו משום קוצץ אילנות טובים, כדכתיב (דברים כ) כי ממנו
תאכל ואתו לא תקרת: רבע. הקב, משום דחשיב יותר משאר אילנות,
דאלו בדקל מתר לקצצו עד דטעין קבא:

פרק ה

פרק ה - משנה א

בנות שוח. תאנים לבנות המגדלות משלש שנים לשלש שנים: **שביעית**
שלהם שנה שניה. של שמטה, דפרות החונטים בשביעית אין נגמר בשולן
עד שנה שניה של שמטה שהיא שלישית לחניטה, ואז נוהג בהן דין
שביעית, דבתר חניטה אזלינן: **פרסיות**. מין תאנים שעושים משתי שנים

לשתי שנים. ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק ה - משנה ב

הטומן את הלוי. מין ממיני הבצלים שרגילים לטמן בארץ: לא יפחת מסאתים. משום דמיחזי כזורע, עד שיטמן מהם סאתים בחפירה אחת על גבה שלשה טפחים, שלא יהיו מפזרים אלא יהיה גבה הפרי והצבור שלשה טפחים, וטפח עפר על גבי הפרי: וטומנו במקום דריסת האדם. כדי שלא יצמח. והלכה כחכמים:

פרק ה - משנה ג

לוי שעברה עליו שביעית. ונכנסה עליו שמינית, שהוא מתקיים זמן מרבה בארץ במחבר: אם לקטו עניים את עליו לקטו. דעלי הלוי יש להן בעור ועקרו אין לו בעור כדתנו לקמן בפרק ז', הלכך אם לקטו עניים את עליו בשביעית לקטו, ואם לאו ונכנסו לשמינית וגדלו העליון, נמצאו גדולי שביעית ושמינית מערבין יחד: יעשה חשבון. וישער כמה גדל מהן בשביעית, ויתן לעניים, דרבי אליעזר סבר כרבי יהודה דאמר לקמן עניים אוכלים אחר בעור ולא עשירים: רבי יהושע אומר אין לעניים עמו חשבון. דסבר כרבי יוסי דאמר לקמן אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הבעור. והלכה כרבי יהושע:

פרק ה - משנה ד

לוי של ערב שביעית. שנשלים מערב שביעית ולא הוסיף צמחים בשביעית, שאם הוסיף צמחים בשביעית אסור לעקרו משום הפסד פרי [ג]: הקיצונים. יש מפרשים שנזרעו בקיץ, ויש מפרשים מיחדות לקיץ שהן יבשות מאד: פואה של עדית. הגדלה בשדה שמנה. פואה, צבע אדם שקורין רויי"א בלע"ז: במארופות של עץ. במרה שחופרים בו את

הַקֶּרֶקַע. שֶׁל עֵץ וְלֹא שֶׁל בְּרָזֶל, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּעוֹבֵד אֶת הָאֶרֶץ: **בְּקִרְדָּמוֹת שֶׁל מִתְכַּת**. וְלֹא חִישִׁינֵן דְּלִמָּא מְחִזֵי כְּעִבּוּדָּהּ: **בְּפּוּאָה שֶׁל צְלָעוֹת**. כְּמוֹ סְלָעוֹת בְּסַמְ"ךְ, פּוּאָה הַגְּדֵלָה בֵּין הַסְּלָעִים, כִּיּוֹן דְּאִין דְּרָךְ לְזָרַע שֶׁם לֹא מְחִזֵי כְּעוֹבֵד אֶת הָאֶרֶץ. פְּרוּשׁ אַחַר צְלָעוֹת כְּמוֹ וּלְצַלַע הַמְּשַׁכֵּן (שְׁמוֹת כו), כְּלוּמַר צְדִי הַשָּׂדֶה שְׂאִין דְּרָךְ לְזָרַע שֶׁם:

פרק ה - משנה ה

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִיָּד. וְאִם עַל גֵּב דְּבִשְׂאָר יִרְקוֹת מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה דְּאָסוּר עַד שְׂיַעֲשֶׂה כְּיוֹצֵא בּוֹ, בְּלוּף הוֹאִיל וְצָרִיךְ לְעַקְרוֹ לְבֵית שְׂמַאי בְּמַאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ וּלְבֵית הֵלֵל בְּקִרְדָּמוֹת שֶׁל מִתְכַּוֵּת, וְאִין דְּרָךְ לְעַקְרוֹ בְּשַׁבִּיעִית אֲלֵא עַל יְדֵי שְׁנוּי, הִלְכָךְ בְּמוֹצְאֵי שַׁבִּיעִית לֹא שְׂכִיחַ דְּאָסוּרָא **[ד]** וּמִשּׁוּם הַכִּי מִתֵּר מִיָּד, אֲבָל יִרְק שֶׁלֹּא גָזְרוּ שֶׁלֹּא לְתַלְשׁוֹ כִּי אֹרְחִיָּה שְׂכִיחַ נִמְי דְּאָסוּרָא בְּשַׁמְינִית, לְפִיכָךְ אָסוּר עַד שְׂיַעֲשֶׂה כְּיוֹצֵא בּוֹ: **מְשִׁירְבָּה הַחֲדָשׁ**. בִּירוּשְׁלַמֵי מִפְּרֵשׁ דְּהֵינּוּ מִן הַפֶּסַח וְאֵילָךְ. וְהִלְכָּהּ כְּפַחְכְּמִים:

פרק ה - משנה ו

שְׂאִין הָאֱמֹן רִשְׁאֵי לְמַכְרוֹן בְּשַׁבִּיעִית. לְמִי שֶׁהוּא חָשׂוּד עַל הַשַּׁבִּיעִית, אֲבָל לְמִי שֶׁאִינוֹ חָשׂוּד שָׂרִי, דְּאִינוֹ קוֹנֵה אֲלֵא לְהַצְנִיעַ עַד [אַחַר] שַׁבִּיעִית: **מִזְרָה**. שְׂזוּרִין בּוֹ הַתְּבוּאָה בְּגֵרוֹן **[ז]**: **דָּקֵר**. כְּמִין יָתֵד שֶׁל בְּרָזֶל שֶׁקוֹרִין קוּלְטְרוֹ בְּלַע"ז, וְהוּא עָשׂוּי לַחֲפֵר בּוֹ אֶת הַקֶּרֶקַע, לְשׁוֹן וַיִּדְקֹר אֶת שְׂגִיָּהֶם (בְּמִדְבָּר כה): **מַגֵּל יָד וּמַגֵּל קֶצִיר וְעַגְלָה**. מִתְרִין, שְׂמָא הוּא [רוֹצֵה] לְקַצֵּר מִן הַהֶפְקֵר וּלְהַבִּיא בְּעַגְלָה לְמַאֲכַל בֵּיתוֹ, וְאִין אָסוּר אֲלֵא לְהַבִּיא הַרְבֵּה לְעִשׂוֹת אוֹצָר **[ט]**:

פרק ה - משנה ז

הַיּוֹצֵר. אֱמֹן הַעוֹשֶׂה כְּלֵי חָרָס מוֹכֵר אֶפְלוֹ לְחָשׂוּד עַל הַשַּׁבִּיעִית חֲמֵשׁ כִּדֵּי

שָׁמוֹן וְחֵמֶשׁ עֶשְׂרֵה כַּדֵּי יַיִן, וְלִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא רוּצָה כָּלָם לְשָׁמוֹן אוֹ כָּלָם לַיַּיִן, שְׁנִפְרִים הֵן אוֹתָם שֶׁל יַיִן מֵאוֹתָם שֶׁל שְׁמוֹן, שְׁהַעֲפֹר שְׁעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ כַּדֵּי יַיִן אֵינוֹ דוֹמָה לְעֵפֶר שְׁעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ כַּדֵּי שְׁמוֹן: **וְאִם הֵבִיא יוֹתֵר מִכָּאן מִתֵּר.** וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא מִן הַמְשָׁמֵר דְּשְׁבִיעִית הֵבִיא: **וּמוֹכֵר לְנִכְרִים בְּאַרְצָא.** וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא יַחְזֹר הַנִּכְרִי וְיִמְכְּרֵם לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוּד: **וְלִישְׂרָאֵל בְּחוּצָה לְאַרְצָא.** וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא יוֹלִיכֵם בְּאַרְצָא, אִי נָמִי שְׁמָא יִכְנִיס לְתוֹכָן יַיִן וְשְׁמוֹן שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁהֵבִיא מֵאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, דְּלֹא הִחְמִירוּ חֲכָמִים כָּל כַּד:

פרק ה - משנה ח

שֶׁהוּא יָכוֹל לְשַׁחֲטָהּ. וּבְכָל דֶּהוּא דְּמַצִּינָן לְמִתְלֵי תְּלִינָן [יב]. וּבֵית שְׁמַאי סְבָרִי דְּאִין דְּרָדָּךְ כָּלֵל לְשַׁחֲט פֶּרָה הַעוֹמֶדֶת לְחַרִּישָׁה: **אֶפְלוּ בְּשַׁעַת הַזָּרַע.** וְלֹא אֶמְרִינָן וְדָאִי לְזָרִיעָה הוּא לּוֹקַח, דְּתְּלִינָן לְאַכִּילָה הוּא רוּצָה: **שֵׁישׁ לוֹ גֵּרָן.** וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא מוֹדֵד לְהַכְנִיס לְאוֹצָר, דְּאִיכָא לְמִתְלֵי דְּלְטַחִינָה הוּא מוֹדֵד: **וּפּוֹרְט לוֹ מְעוֹת.** מַחְלִיף לוֹ מְעוֹת בְּפְרוּטוֹת: **אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֵׁישׁ לוֹ פּוֹעֲלִים.** וְנִמְצָא מְסִיעַ יָדַי עוֹבְרֵי עֲבָרָה, דְּאֶמְרִינָן שְׁמָא לְשַׁאֲר צָרְכֵי הוּא צָרִיד: **וְכָלָם.** אִם פִּרְשׁ שֶׁלְּדַבֵּר אֲסוּר רוּצָה אוֹתָם, אֲסוּר:

פרק ה - משנה ט

הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׁבִיעִית. לְאָכֵל פְּרוֹת שְׁבִיעִית אַחַר הַבְּעוּר בְּלֹא בְּעוּר: **נִפְהָ.** שְׁאֲנִי אוֹמֵר לְסַפֵּר בָּהּ מְעוֹת הִיא לּוֹקַחַת: **כְּבָרָה.** שְׁאֲנִי אוֹמֵר לְכַבֵּר בָּהּ אֶת הַחֵל: **רַחִים.** דְּשְׁמָא לְטַחֵן בָּהֶם סְמָנִין: **תְּנֹור.** שְׁמָא לְיַבֵּשׁ בּוֹ אוֹנִין שֶׁל פְּשֵׁתָן: **וְלֹא תְּטַחֵן עִמָּה.** שְׁאֲסוּר לְסַיֵּעַ יָדַי עוֹבְרֵי עֲבָרָה: **וּבוֹרֶרֶת וְטוֹחֶנֶת עִמָּה.** וְלֹא אֲסוּרוֹ הֵכָא בְּאֶשֶׁת עִם הָאֶרֶץ הַחֲשׂוּדָה עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת כְּדֹאֲסוּרוֹ בְּחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׁבִיעִית, מִשּׁוּם דְּרַב עַמִּי הָאֶרֶץ מְעַשְׂרִים הֵן: **אֶבֶל מִשְׁתַּטִּיל הַמַּיִם.** בְּעֵסָה: **לֹא תִגַּע עִמָּה.** לְפִי שֶׁמִּשְׁגַּלְגְּלָה הַטְּבֵלָה לְחֵלָה [יז] וְקָא מִטְמָאָה מִחֲמַת כָּלִים טְמָאִים, שֶׁהָרִי הַכְּשָׁרָה לְקַבֵּל טְמָאָה, וְזוֹ מְסִיעֶתָהּ לְגִלְגָּל, וְאֲסוּר לְגַרֵם טְמָאָה לְחֵלָה: **וְכֵלֵן לֹא אֶמְרוּ.** לֹא הִתִּירוּ לְהַשְׁאִילָן כָּלִים וְלְסַיֵּעַן בְּלֹא שְׁעַת עֲבָרָה עֲצָמָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּרָכֵי שְׁלוֹם: **מִחֲזִיקִין יָדַי נִכְרִים.** אֲגַב גֵּרָרָא דְּדָרְכֵי שְׁלוֹם תִּנְא לִיהּ הֵכָא, וּמִפְרָשׁ לְעִיל בְּפִרְק ד':

פרק ו - משנה א

שֶׁלֹש אֲרָצוֹת לְשַׁבְּיעִית. חֲלוּקוֹת לְעֵנָן דִּין שְׁבִיעִית: כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל. עֶזְרָא וְסִיעָתוֹ כְּשִׁעְלוּ מִבָּבֶל: לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נֶעֱבַד. שְׁעֲבֹדֵת הָאָרֶץ הִיא אֲסוּרָה בְּשַׁבְּיעִית, וְאִם נֶעֱבְדָה וְגִדְלָה אֲסוּר לֶאֱכֹל מֵאוֹתָן גְּדוּלִים. פְּרוֹשׁ אַחַר וְעֵקֶר, לֹא נֶאֱכַל לְאַחַר שְׁבִיעִית בְּלֹא בַעוֹר, וְלֹא נֶעֱבַד בְּשַׁבְּיעִית: מִכְּזִיב וְעַד הִנְהָר וְעַד אֲמֵנוֹס. כְּזִיב מְשׁוּף כְּלָפִי הַצָּפוֹן לְצַד מְזָרְחָה, וְרְצוּעָה יוֹצֵאת מֵעֵפוֹ שְׁיֹשֶׁבֶת בְּרְבֹעָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מְזָרְחִית, וְאוֹתָהּ רְצוּעָה מְשׁוּכָה כְּלָפִי צָפוֹן וְהוֹלֶכֶת עַד כְּזִיב, וְרְצוּעָה אַחֲרֵת מְשׁוּכָה מֵעֵפוֹ כְּלָפִי מְזָרְחָה וְבָהּ הִנְהָר הָאֲמוֹר כָּאֵן, וְאֵלוֹ הַשְּׁתֵי רְצוּעוֹת כְּבָשׁוּם עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא כְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָּבֶל: וְעַד אֲמֵנוֹס. הוּא הֵר הַהָר [א] הַכְּתוּב בְּגִבּוֹלוֹת הָאָרֶץ בְּפָרְשֵׁת אֵלֶּה מִסְעֵי, וְתִתְּאוּ לָכֶם הֵר הַהָר מִתְּרַגְמִינָן בְּיְרוּשָׁלַיִם טוּרֵי אֲמֵנוֹס, וְהוּא בְּצִפּוֹנָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְצַד מְעֵרָב אֶצֶל הַיָּם הַגָּדוֹל, וְגַם זֶה לֹא כְּבָשׁוּ עוֹלֵי בָּבֶל, הַלְכָּד נֶאֱכַל לְאַחַר הַבַּעוֹר, וְלֹא יִשְׁנָא אִם נֶעֱבַד בְּשַׁבְּיעִית נֶאֱכַל, דְּקִדְשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא, וְלֹא נֶעֱבַד, דְּלַעֲנִין עֲבוֹדָה הַחֲמִירוּ לְאַסֵּר מִדְּרַבָּנָן: מִנְהָר וּמֵאֲמֵנוֹס וּלְפָנִים. כֶּדָּ כְּתוּב בְּכָל הַסְּפָרִים, וְטַפֵּי הַנֹּחַ נִיחָא אִי הַנֹּחַ גְּרַסִינָן וְלַחוּץ. וְאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּדַחַק מִהִנְהָר וּלְפָנִים מִתְּחִלַּת הִנְהָר וּלְפָנִים לְצַד הִנְהָר חוּצָה לְאֶרֶץ, וְכֵן מִתְּחִלַּת טוּרֵי אֲמֵנוֹס וּלְפָנִים לְצַד הַהָר קְרוּיָה לְפָנִים:

פרק ו - משנה ב

סוּרְיָא. אֲרַם נְהָרִים וְאֲרַם צוּבָה שְׁכַבְשֵׁ דְדוּד, וְאִינָהּ כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָר, מִפְּנֵי שְׁכַבְשָׁה קִדְּם שְׁכַבְשֵׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּלָה, וּבְקִצַּת דִּינִים עֲשֵׂאוּהָ כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְקִצַּתוֹ כְּחוּצָה לְאֶרֶץ: עוֹשִׂים בְּתֵלוּשׁ. אֶפְלוּ אֶצֶל הַחֲשׂוּדִים, וְאֵלוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תֵּנָן לֹא תְבוּר וְלֹא תִטְחֹן עִמָּה: אֲבָל לֹא בְּמַחְבֵּר. כְּגוֹן מְסִיקָה קְצִירָה וּבְצִירָה, וְדוּקָא בְּשָׁמוֹר, אֲבָל בְּמִפְקָר אֶפְלוּ בְּאֶרֶץ מִתָּר, דְּתִנְיָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִים מִן הַשָּׁמוֹר אִי אֵתָה בּוֹצֵר אֲבָל אֵתָה בּוֹצֵר מִן הַמִּפְקָר.

וְטַעַמָּא דְגִזּוּר בְּסוּרְיָא בְּמַחְבֵּר כְּדִי שְׂלֵא יְהִיּוּ מְנִיחִים אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וְהוֹלְכִים וּמְשַׁתְּקָעִים בְּסוּרְיָא, וּבְתִלוּשׁ הַתִּירוֹ, כְּדִי שְׂיִמְצְאוּ הָעֵינִיִּים
שְׂבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קִצַּת רוּחַ בְּסוּרְיָא שֶׁהִיא קְרוּבָה לָהֶם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְצִאת
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאֶרֶץ: **כָּל שְׂפִיּוּצָא בּוּ מֵתָר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.**
מִדְּאוּרִיתָא, כְּגוֹן תְּלוּשׁ, אִף עַל גַּב דְּמִדְרַבְּנָן אָסוּר בְּלֹא שְׁנוּי, עוֹשִׂין אוֹתוֹ
בְּסוּרְיָא כִּי אוֹרְחִיהּ וְאִינוּ צְרִיךְ לְשִׁנוּת. אִי נִמְי הִכִּי קְאָמֵר, כָּל שְׂפִיּוּצָא בּוּ
מֵתָר בְּאֶרֶץ בְּמִפְקָר עוֹשִׂים אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא אֶפְלוּ בְּשִׁמוּר, אֲבָל בְּמַחְבֵּר אָסוּר
מִדְרַבְּנָן בְּאֶרֶץ אֶפְלוּ בְּמִפְקָר:

פרק ו - משנה ג

בְּצָלִים שְׂיִרְדּוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים. בְּצָלִים שֶׁל שְׁשִׁית שְׁנֵיכְנָסוּ לְשַׁבְּיעִית, וְיָרְדּוּ
עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִמְחוּ, אִם הִשְׁחִירוּ הָעֵלִין בְּיָדוּעַ שְׁגָדְלוּ וְהוֹסִיפוּ, וְאֵתוּ
גְּדוּלֵי שְׁבִיעִית וּמִבְּטָלִים הָעֵקֶר אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מְרַבֵּה. אֲבָל אִם הוֹרִיקוּ
הָעֵלִין אֲזִי הוֹלְכִים וְכִמְשִׁין וְלֹא מֵאֶרֶעָא קָא רְבוּ: **אִם יְכוּלִין לִיתְלַשׁ**
בְּעֵלִין. דֶּרֶךְ בְּצָלִים כְּשֶׁנִּגְמְרִים יוֹצְאִין מֵעֶצְמוֹן מִן הָאֶרֶץ וְנוֹחִין לְתִלְשׁ, וְאִם
הָעֵלִין חֲזָקִים וְכִשְׂאוּחִז בְּהוֹן יְכוּל לְתִלְשׁ הַבְּצָלִים מִן הָאֶרֶץ, אֲזִי וְדֹאִי גָדְלוּ
בְּשַׁבְּיעִית: **כְּנָגַד כֵּן לְמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מֵתָרִים.** לֹא בְּבָצָלִים שֶׁל שְׁבִיעִית
שְׂיִצְאוּ לְמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּרִי, דְּלֹא מְקִילִינָן בְּהוּ כְּלִי הֵאֵי שְׁגָדוּלֵי הַתָּר כָּל
שֶׁהוּ יַעֲלוּ אֶת הָאָסוּר, אֲלֵא סִיפָא נִמְי מִיָּרִי בְּבָצָלִים שֶׁל שְׁשִׁית שְׂעָקְרוּן
בְּשַׁשִּׁית וְחִזָּר וּנְטָעוּן בְּשַׁבְּיעִית, וְלֹאֲחַר שְׁגָדְלוּ מְעַט בְּשַׁבְּיעִית עֵקְרוּן וְחִזָּר
וּנְטָעוּן בְּשַׁמִּינִית, וּמֵתוּדָה שְׂכָבֵר גָּדְלוּ בְּשַׁשִּׁית לֹא הוֹסִיפוּ כִּי אִם מְעַט
בְּשַׁבְּיעִית וְנֶאֱסָרוּ, וְכִשְׁחִזְרוּ וְהוֹסִיפוּ מְעַט בְּשַׁמִּינִית חִזָּר אוֹתוֹ הַתָּר וּבִטְל
אָסוּר הַמְּעַט, שְׁגָם שֶׁל שְׁשִׁית מְסִיעַ לְבִטְלוֹ אַחַר שְׁסוּף גְּדוּלוֹ הַתָּר. וְאִין
הִלְכָה כְּרַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן אֲנִטִיגְנוֹס:

פרק ו - משנה ד

מְשִׁיעֶשֶׁה כִּיּוּצָא בּוּ. מִמָּה שְׁנִזְרַע בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית יֵשׁ גְּדוּל כִּיּוּצָא בְּזָה
דְּתִלִּינָן בִּיהּ. אִי נִמְי מְפָנִי שְׂרַבָּה הַהַתָּר עַל הָאָסוּר וְנִתְבַּטַּל **[ה]**: **הַבְּפִיר.**
מְקוּם שְׂמִמְהָר לְבַכֵּר פְּרוֹתָיו יוֹתֵר מִשְׂאָר מְקוּמוֹת: **הַתָּר הָאֶפִּיל.** דְּתִלִּינָן
שְׂמִמְקוּם הַבְּפִיר הִבִּיאוּם: **מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד.** לְפִי שֶׁהִיוּ מְבִיאִים יָרֵק
מְחוּצָה לְאֶרֶץ וְהָיָה רַבָּה עַל יָרֵק שְׂבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֲנִי שְׂמַעְתִּי הַטַּעַם לְפִי

שְׁבַשְׁנִים או שְׁלֶשָׁה יָמִים עוֹשָׂה כִּיּוֹצֵא בו :

פרק ו - משנה ה

שָׁמֹן שְׂרֵפָה. שָׁמֹן שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה, מִתּוֹךְ שֶׁל שְׂרֵפָה עוֹמֵד קָרִי לִיה שָׁמֹן שְׂרֵפָה, וּמַעֲלָה עָשׂוּ לְשְׂרֵפָה בְּאֶרֶץ, כְּדֹאשְׁכָּחֹן בְּקִדְשִׁים פְּסוּלִים שֶׁהוּ נִשְׂרָפִים בְּמִקּוֹמוֹ, וְכֵן פְּרוֹת שְׁבִיעִית צְרִיכִים בְּעוֹר בְּאֶרֶץ, דְּכַתִּיב (ויקרא כה) בְּאֶרְצָךְ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ו - משנה ו

אִין מְבִיאִין תְּרוּמָה מְחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. לְפִי שֶׁהִתְרוּמָה כְּהֵנִים מְחֻזְרִין אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגְּרָנוֹת, חִישִׁי רַבְּנָן שָׁמָּה יִהְיוּ הַכְּהֵנִים מְרֻדְפִים אַחֲרֶיהָ וַיֵּצְאוּ חוּצָה לְאֶרֶץ לְהַבִּיא אֶת הַתְּרוּמָה (ז). וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ז

פרק ז - משנה א

כָּלֵל גָּדוֹל. וּלְדַמְיו שְׁבִיעִית. אִם מְכָרוּ וְקִבֵּל הַדָּמִים שְׁלָהֶם, יֵשׁ בְּדַמְיָהוּן קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית: **יֵשׁ לוֹ בְּעוֹר**. כְּשֶׁכָּלָה לַחֲיָה חֲנִיב לְבַעַר: **עֲלֵה לוֹף שׁוֹטָה**. אֲצִטְרִיד לְמִתְנִי לוֹף שׁוֹטָה מִשּׁוּם דִּתְנֹן בְּפֶרֶק בִּתְרָא דְעֶקְצִים עֲלֵה לוֹף שׁוֹטָה אִין מִטְמֵא טְמֵאֵת אֲכָלִים, סִלְקָא דְעִתָּךְ אֲמִינָא הֵכִי נְמִי לֹא לַחּוּל עֲלִיהוּ קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית, קַמְשַׁמַּע לָן: **הַדְּנִדְנָה**. בְּעַרְבֵי נַעֲנִיעַ וּבְלַעֲזֵי

מינטו"א: **העלשין**. תרי גוני עלשין הן, עלשי גנה ועלשי שדה, ובשאר שנים דשכיחי עלשי גנה, עלשי שדה לא חשיבי אכל ואין מטמא טמאת אכלים, והכא קא משמע לן דבשביעית דאין עלשי גנה מצויין, עלשי שדה חשיבי ומטמאין טמאת אכלים ושביעית נוהגת בהן: **וכרשין**. נמי תרי גוני נינהו, פרשי גנה וקרשי שדה, וקרשי שדה אצטריך לאשמועין: **הרגילה**. הם חלוגלות ובלע"ז בירדולגיי"ש: **ונץ החלב**. פרחים לבנים כחלב. פרוש אחר עשב הוא כשנחתך יוצא ממנו חלב: **החוחים והדרדרים**. מיני קוצים הן: **אסטיס**. הוא שצובעין בו כמין תכלת, וקורים לו בערבי ני"ל, וקוצרים אותו והוא צומח ודומה לספית, לכך קורוהו התנא ספיהי אסטיס: **וקוצה**. מין ממיני הצבעים, יש אומרים שהוא אלעצפוי"ר בערבי: **יש להן שביעית**. קדשת שביעית נוהגת בהן שלא להפסידם ושלא לעשות בהם סחורה: **ויש להם בעור**. כשיגיע זמן הבעור צריך לבערם, ולקמן בפנים מפרשים דיני הבעור:

פרק ז - משנה ב

עיקר. שרש. **עקר**. שרש: **ערקבנין**. רבותי מפרשים עשב הגדל אצל הדקל ועולה ונכרך סביבות הדקל. ואני שמעתי שהוא עשב שעליו שלו דומות לעקרב: **והחלבצין**. השרשים של נץ חלב האמור למעלה: **הבכריה**. קורין לו בערבי כנג"ר: **הפואה**. בערבי פו"א ובלע"ז זרוי"א: **הרכפה**. שרשים שתחת הקרקע, ושולקין אותן ושותין מימיהן, ומי שיש לו תולעים בבטנו ימיתם: **אין להם בעור**. לפי שמתקיימים בארץ ולא כלה לחיה מן השדה לפיכך אין צריך לבערו מן הבית: **דמיהם מתבערים עד ראש השנה**. הכי קאמר דמיהם צריך שיתבערו מן העולם קדם ראש השנה של שמינית. והוא הדין דהוי מצי למתני מתבערים אחר ראש השנה, שאם ישנן לאותן דמים בעולם אחר ראש השנה של שמינית חייב לבערם בקדשת שביעית:

פרק ז - משנה ג

קל וחמר לדמיהן. ורבי מאיר סבר מחמיר אני בדמיהן יותר מבהן עצמן, דפרי עצמו מנכר ולא אתי למעבד ביה סחורה, אבל דמים לא מנכרי ואתי למעבד ביה סחורה. ואין הלכה פרבי מאיר: **והנץ שלו**. פרח שעל הפטמא: **יקלפי אגוזים**. כל הנני צובעים בהן: **והגלעינים**. גרעיני פרות,

כְּגוֹן הַגֵּרְעִינִים שְׂבִיטֵי תַּיִם שְׂמוּצֵי אֵיִם מִהוֹן שְׁמוֹן, וְגֵרְעֵינֵי תְּמָרִים שְׂרָאוּיִן לְמֵאֵכֶל בְּהֵמָה: **צוּבַע לְעֵצְמוֹ**. דְּכַתִּיב לָכֶם, לְכָל צָרְכֵיכֶם: **שְׂאִין עוֹשִׂים סְחוּרָה בְּפָרוֹת שְׂבִיעִית**. וְצִבְיָעָה בְּשֶׁכֶר הֵינּוּ סְחוּרָה: **לֹא בְּבִכּוֹרוֹת וְלֹא בְּתֵרוֹמוֹת**. דְּלִמָּא מִשְׁהִי לְהוּ לְגַבִּיָּה וְאַתִּי בְּהוּ לִידֵי תַקְלָה. וְדוֹקָא בְּבִכּוֹר חֵי גָזְרוּ, אֲבָל שְׁחוּט שְׂרִי לְמִכְרוֹ אֶפְלוּ מִדְּרַבְּנָן, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִמְכְּרוּנוּ בְּאֶטְלִיז: **לֹא בְּנִבְלוֹת וְלֹא בְּטָרְפוֹת**. דְּמֵאֲחַר דְּכַתֵּב רַחֲמֵנָא טְמֵאִים הֵם, מַה צְרִיךְ לוֹמַר תְּנוּ וְטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם, אֲלֵא אֶחָד לְאַסוּר אֲכִילָה וְאֶחָד לְאַסוּר הִנָּאָה. וְאִם תִּיאַמַר הֵרִי חֲמוֹר הֵרִי גָמַל וְסוֹס וּפְרָד, שְׂאֵנִי הֵנִי דְלִמְלֵאכְתָּן הֵן גְּדִלִים, וְלֹא אֶסְרוּ **(ו)** לְעִשׂוֹת סְחוּרָה אֲלֵא בְּדָבָר הָעוֹמֵד לְאֲכִילָה. וְכָל דְּבָר שְׂאֵסוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה אֶסוּר לְעִשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה, אֲבָל דְּבָר שְׂאֵסוּרוֹ מִדְּבִרֵיהֶם אֵין אֶסוּר לְעִשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה אֲלֵא סֵתֵם יֵינּוּ, דְּאֵף עַל גַּב דְּאֵסוּרוֹ מִדְּבִרֵיהֶם אֶסוּר לְעִשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה: **וְלֹא יִהְיֶה לּוֹקֵחַ**. כְּלוּמַר לּוֹקֵט וּמוֹכֵר בְּשׁוּק, דְּנִרְאָה כְּסְחוּרָה. אֲבָל כְּשֶׁבָנוּ מוֹכֵר עַל יָדוֹ, פְּרוּשׁ בְּשִׁבְלוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁהוּא לְקַטּוֹן לְמִכְרוֹן לֹא מִחֲזֵי כְּסְחוּרָה:

פרק ז - משנה ד

לִקַּח לְעֵצְמוֹ. לְקַט לְעֵצְמוֹ לְאֵכֶל וְהוֹתִיר, מִתֵּר לְמִכְרוֹן אֶפְלוּ הוּא עֵצְמוֹ: **לִקַּח בְּכוֹר**. בְּעַל מוּם, דְּמִתֵּר לְזָרִים: **מִתֵּר לְמִכְרוֹן**. וּבִלְבָד שְׁלֵא יִמְכְּרוּנוּ אֲלֵא בְּדָמִים שְׂקִנָּה אוֹתוֹ, שְׁלֵא יִשְׁתַּכֵּר בּוֹ: **מִתֵּרִין לְמִכְרוֹן**. דְּהָא כְּתִיב גַּבִּי נִבְלָה (דְּבָרִים יד) אוֹ מִכֵּר לְנִכְרֵי **(ח)**, הָא לֹא אֶסְרָה תּוֹרָה אֲלֵא לְקִיּוֹן לְעִשׂוֹת בְּהוֹן סְחוּרָה, אֲבָל בְּנִזְדִּימָן מִתֵּר: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מִי שְׁנִתְמַנָּה**. אֵף עַל פִּי שְׂאֵינוּ צִיד אֲלֵא שְׂמֵצָא עוֹפוֹת טְמֵאִים, כְּמוֹ כִּי יִקְרָא קוֹן צְפוּר (דְּבָרִים כב). וּפְלִיג אֲתֵנָּא קַמָּא דְּאֵמַר צִידֵי דוֹקָא: **נִתְמַנָּה**. נִזְדִּימָן, לְשׁוֹן וַיִּמֶן הַמֶּלֶךְ (דְּבָרִים כג):

פרק ז - משנה ה

וְחֻכְמִים אוֹסְרִים. לְמִי שְׂאֵינוּ צִיד, וְאֶפְלוּ אֵין אֶמְנוּתוֹ בְּכַד, וְטַעַמֵיהוּ דְּרַבְּנָן לְפִי שְׁהִצִּידִים שְׂצָרִיכִים לְתוֹן מִס לְמִלְקָה מֵאֶמְנוּתָם **(י)** הַתִּירוּ לָהֶם לְמִכֵּר חֲיָה עוֹפוֹת וְדָגִים טְמֵאִים כְּדִי שְׂיֻכְלוּ לְפָרַע לְמִלְקָה הַמִּס שְׁעֲלִיהֶם, אֲבָל שְׂאֵר כָּל אֲדָם לֹא. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **לוֹלְבֵי זְרָדִין**. לוֹלְבֵי אֵילָן שְׂשֵׁמוֹ זְרָדְתָּא: **לוֹלְבֵי הָאֵלָה**. לְשׁוֹן כְּאֵלָה וְכֵאלוֹן (שְׁעִיָּה ו) בְּעֶרְבֵי בֵּאלוּ"ט וּבְלַע"ז גִּלְנַד"י: **בְּטָנָה**. מְלִשׁוֹן בְּטָנִים וְשִׁקְדִים, בְּלִשׁוֹן עֶרְבֵי פֵּאסַת"ק:

וּאֲטָדִים. מִן מַמְיָנֵי הַקּוֹצִים שְׂצוּמָחִים בּוֹ גִרְעִינִים שְׁחוֹרִים קָשִׁים וְהוּן נֶאֱכָלִים: **אָבֵל לְעֵלִים.** שֶׁל כָּל אֱלוֹיֵשׁ בַּעוֹר, דָּאָף עַל גֵּב דְּלוּלָבִים אֵין נוֹשְׂרִים וְאֵין אֲנִי קוֹרָא בְּהֵם וְלִבְהַמְתָּד וְלַחֲיָה, כְּלָה לַחֲיָה מִן הַשְּׂדָה כְּלָה לִבְהַמְתָּד מִן הַבֵּית, מִכָּל מְקוֹם הָעֵלִים נוֹשְׂרִים הוּן מִמְּקוֹם חֲבוּרוֹן, וְלַעֲנָפִים שֶׁהֵם מִחֲבָרִים בּוֹ קָרִי אָבִיהוֹן, וְכִיוֹן שֶׁהֵם נוֹשְׂרִים יֵשׁ לָהֶם בַּעוֹר:

פרק ז - משנה ו

וְרָד. שׁוֹשֵׁן: **וְהַכֹּפֶר.** הוּא שְׁקוֹרִים לוֹ בַּעֲרָבִי אֶלְחַנִּיא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא בְּשֵׁם שְׁקוֹרִין גְּרוֹפוּלִי: **וְהַקֶּטֶף.** אֵילָן אֶפְרָסִמוֹן **[יב]**: **לְטָם.** תַּרְגוּם לוֹט וְלְטוּס. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא צִינוּבִיר בַּעֲרָבִי, פְּנוּלִיִּישׁ בְּלַעֲיִז: **יֵשׁ לָהֶם שְׂבִיעִית וְלִדְמִיהוֹן שְׂבִיעִית.** וְהוּא הַדִּין דְּיֵשׁ לָהוֹן בַּעוֹר **[יג]** וְלִדְמִיהוֹן בַּעוֹר, וְאָף עַל פִּי שְׁלֵא נִזְכָּר בַּמִּשְׁנָה: **מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ פְּרִי.** וְדִינָן כְּעֵצִים דְּאֵין לָהֶם קִדְשֵׁת שְׂבִיעִית מְשׁוּם דְּהִנְאָתָן אַחַר בַּעוֹרוֹן, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה לְאֶכְלָה, דּוּמְיָא דְּאֶכְלָה, שֶׁהִנְאָתָן וּבַעוֹרוֹן שׁוּה, יִצְאוּ עֵצִים דְּהִנְאָתָן אַחַר בַּעוֹרוֹן **[יד]**. וְתִנָּא קָמָא סָבַר דְּקִטְפוֹ זֵהוּ פְּרִיו. וְהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ז - משנה ז

וְרָד חֲדָשׁ שְׁכַבְשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יֶשֶׁן. וְרָד שֶׁל שְׂבִיעִית שְׁכַבְשׁוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׂשִׁית, יִלְקֹט אֶת הַוֵּרָד קֹדֶם שְׂיִגִיעַ זְמַן הַבַּעוֹר וְהַכֹּל מִתֵּר. אָבֵל וְרָד שֶׁל שְׂבִיעִית שְׁכַבְשׁוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׂמִינִית וְכִבֵּר הִגִיעַ זְמַן הַבַּעוֹר שֶׁל הַוֵּרָד, חֵיב לְבַעַר אֶת הַכֹּל, כְּדִקְתָּנִי סִיפָא דְשְׂבִיעִית אוֹסְרֵת מִן בְּשְׂאִינוֹ מִינּוּ בְּנוֹתָן טַעַם **[טו]**: **וְחַרוּבִין חֲדָשִׁים וְכוּ'.** הֵכָא מִיָּרִי בָּבָא לְשִׁתּוֹת הֵינּוּ אַחַר זְמַן הַבַּעוֹר, דְּבִכָּל עֲנָן חֵיב לְבַעַר. וְאִם לֹא נִשְׁתַּהוּ הַחֲרוּבִים בֵּינָן עַד זְמַן הַבַּעוֹר יִלְקֹט הַחֲרוּבִין וְהֵינּוּ מִתֵּר כְּמוֹ בְּוֵרָד **[טז]**, וְהֵכִי תִנָּא בְּהַדְיָא בְּתוֹסְפָתָא: **זֵה הַכֹּל וְכוּ'.** בְּכָל אֶסוּרִים **[יז]** שְׂבִיתוֹרָה מִיָּרִי, דְּבִכָּלָן בְּמִינּוּ בְּמִשְׁהוֹ וּמִן בְּשְׂאִינוֹ מִינּוּ בְּנוֹתָן טַעַם. וְאֵינָה הִלְכָה: **הַשְּׂבִיעִית אוֹסְרֵת בְּכָל שֶׁהוּא בְּמִינָה.** לְאַחַר הַבַּעוֹר, אָבֵל קֹדֶם הַבַּעוֹר אֵין בְּהֵם קִדְשֵׁת שְׂבִיעִית שְׂיָהָא אֶסוּר לְהַפְסִידָהּ וְלַעֲשׂוֹת בְּהֵם סְחוּרָה עַד שְׂיָהָא בְּהֵם בְּנוֹתָן טַעַם, בֵּין בְּמִינָה בֵּין שְׁלֵא בְּמִינָה:

פרק ח - משנה א

וְשָׂא בְּמִינָהּ. אֶפְלוּ לְאַחַר הַבְּעוּר בְּנוֹתָן טַעַם: כָּלֵל גְּדוֹל. מְלוּגָמָא. תַּחֲבֹשֶׁת וִרְטִיָּה, וּפְרוּשׁ מְלוּגָמָא מְלֵא לֹוּגָמָא, שְׂדֵרְךָ אָדָם לְלַעַס מְלֵא לֹוּגָמָיו חֲטִים אוֹ תֵּאֲנִים וְנוֹתָן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ: אֵין עוֹשִׁים מִמָּנוּ מְלוּגָמָא. דְּכַתִּיב (ויקרא כה) וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ, מָה שֶׁהוּא מִיַּחַד לָכֶם דְּהִינּוּ לְמֵאֲכָל אָדָם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ וְלֹא לְמְלוּגָמָא, אֲבָל מָה שֶׁאִינוּ מִיַּחַד לָכֶם יִהְיֶה בֵּין לְאֹכְלָהּ בֵּין לְמְלוּגָמָא, הַלֶּכֶף כָּל שֶׁאִינוּ מֵאֲכָל אָדָם עוֹשִׁין מִמָּנוּ מְלוּגָמָא לְאָדָם: עוֹשִׁין מִמָּנוּ מְלוּגָמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבַהֲמָה. דְּכַתִּיב (שם) וְלְבַהֲמָתָךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָה לְאֹכֵל, דְּבַר הָרְאוּי לַחֲיָה וְלְבַהֲמָה תִּהְיֶה לְאֹכֵל לְבַהֲמָה וְלֹא לַעֲשׂוֹת לָהּ מְלוּגָמָא: חֲמֵרֵי אָדָם. שְׂאִין עוֹשִׁין מֵהֶם מְלוּגָמָא: וְחֲמֵרֵי בַּהֲמָה. שְׂאִסוּר לְשִׁלְקוֹן [ב]: הַסִּיאָה. עֶשֶׂב שְׂקוֹרִין לוֹ בְּעֶרְבֵי צִדְרִי"ג: וְאִזּוּב. צַעֲתִיר בְּעֶרְבֵי וּבְלַעֲי"ז אִיסִּפִּיו: וְקוֹרֵינִית. בְּעֶרְבֵי חֲשִׁיא וּבְלַעֲי"ז שְׂדֵרִיאִיעַ:

פרק ח - משנה ב

לְאֹכְלָהּ וְשַׁתִּיָּה וְסִיכָה. בְּעֶנְבִים וְזִיתִים מִיֵּרִי, שְׂיֵשׁ בָּהֶם אֹכְלָהּ וְשַׁתִּיָּה וְסִיכָה: לְאֹכֵל דְּבַר שְׂדֵרְכּוֹ לְאֹכֵל. אֶף עַל גַּב דְּאֶמְרָה תּוֹרָה לְאֹכְלָהּ וְלֹא לְהַפְסֵד, אֵין מְחִיבִים אוֹתוֹ לְאֹכֵל דְּבַר שְׂאִין דְּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְאֹכְלוֹ, כְּגוֹן תְּבִשִׁיל שְׁנַתְקַלְקַל, וְלֹא חִישִׁינָן אִם הוּלֵךְ לְאֶבּוּד. וְכֵן דְּבַר שְׂאִין דְּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְאֹכְלוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי תַקּוּן וּבָא הוּא לְאֹכְלוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּלֵא תַקּוּן, כְּגוֹן לְאֹכֵל תְּרַדִּין חֲיִין אוֹ לְכוּס חֲטִין חֲיִין, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: וְכֵן בְּתֵרוּמָה וְכֵן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי. לֹא נִתְּנוּ אֶלָּא לְאֹכְלָהּ וְשַׁתִּיָּה וְסִיכָה: שְׁנַתְּנָה לְהַדְלִקַת הַיֵּנֶר. מָה שְׂאִין כֵּן בְּתֵרוּמָה טְהוֹרָה, אֲבָל תְּרוּמָה טְמֵאָה מְדַלִּיקִין בָּהּ אֶת הַיֵּנֶר. וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי כְּתִיב (דברים כו) וְלֹא בְעֶרְתִּי מִמָּנוּ בְּטָמָא, אֲבָל בְּטָהוֹר מִתֵּר לְבַעַר. וּבְשִׁבְעֵיית בֵּין בְּטָמָא בֵּין בְּטָהוֹר מִתֵּר:

פרק ח - משנה ג

לא במדה ולא במשקל ולא במנין. כדי שימכרו בזול. אי נמי מתוך שאין מוכרין אותן כדרך שמוכרים בשאר שנים, ינהגו בהם קדשת שביעית ולא אתו לזוללי בהו: **אף לא אגדות.** שלא ימכר כדרך שמוכרים בשאר שנים: **וני חלב. מפרש בפרקין דלעיל:**

פרק ח - משנה ד

שכרו מתר. ואין בו קדשת שביעית. ואף על גב דשביעית תופסת דמיה, האי לאו דמי שביעית הוא: **לקט לי בו ירק.** לשון מכר הוא, דמשמע לקט לי שויו ירק, אבל לקט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר: **כפר בפונדיון.** לא שאמר לו אתן לך פונדיון, רק כפר שוה פונדיון: **כשאלקט ירקות שדה אביא לך מתר.** משום דמתנת חנם יחבי זה לזה, לפי שירקות שדה מצויין: **לקח ממנו בסתם.** בהקפה כדרך מוכרים בחנות: **לא ישלם לו מדמי שביעית.** דהוי כסחורה:

פרק ח - משנה ה

ביר. חופר בורות ומספיק מים לבני העיר, לא יתן לו מדמי שביעית להספיק לו מים לכל תשמישו: **ולא לבלו.** מחמם מרחצאות: **ולא לספר.** שכר התספרת: **ולא לספן.** שכר הספינה:

פרק ח - משנה ו

ולכלו. לכל הני דתנינן במתניתין יכול לתן מתנת חנם שלא לשם שכרו,

וְאִם עַל פִּי שְׂוֹדֵעַ שְׁבִשְׁבִיל שְׁנַתָּן מִתְּנָה לֹא יִתְּבַע מִמֶּנּוּ שְׂכָר: בַּמִּקְצָה. כָּלִי
הַמִּיחָד לְקוֹץ בּוֹ תֵּאָנִים קְרוּי מִקְצָה: בַּחֲרֻבָּה. סָפִין, לְשׁוֹן חֶרֶב. וְטַעֲמָא
מִשּׁוּם דְּכִתִּיב (וַיִּקְרָא כה) וְאֵת עֲנָבֵי נְזִירָךְ לֹא תִבְצֹר, כְּדָרָךְ הַבּוֹצְרִים [יא]:
עֲרֻבָּה. שְׁלֵשִׁים בָּהּ אֶת הָעֶסֶה: וּבִקְטָב. עַץ גְּדוֹל וְכִבֵּד וּבְרָא שׁוֹ אָבֹן גְּדוֹלָה
שְׁנוֹתָנִים עַל הַזֵּיתִים בְּבֵית הַבַּד, נִקְרָא קְטָב: בּוֹדִידָה. בֵּית הַבַּד קָטָן כְּעֵין
עֲרֻבָּה:

פרק ח - משנה ז

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כּו'. וְהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: שֶׁלֹּא יִבְיָאֲנוּ לַיָּדֵי פְּסוּל. שְׂאֵם
נִפְסַל, בְּשִׁבִיל שְׁמֹן שֶׁל תְּרוּמָה יִשְׂרָף הַכֹּל, וְנִמְצָא גֹרֶם לְפָרוֹת שְׁבִיעִית
שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר. לְהַבִּיא קִדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל. וְאִין הִלְכָה
כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ח - משנה ח

וְהָאֲחֵרוֹן אֲחֵרוֹן נִתְּפַס בְּשִׁבִיעִית. כִּיצַד, לְקַח בְּפָרוֹת שְׁבִיעִית בְּשָׂר, הַבְּשָׂר
וְהַפְּרוֹת מִתְּבַעְרִין בְּשִׁבִיעִית, לְקַח בְּבֶשֶׂר דְּגִים, יֵצֵא בְּשָׂר וְנִתְּפַס דְּגִים, לְקַח
בְּדָגִים שְׁמֹן, יֵצֵאוּ דְּגִים וְנִתְּפַס הַשְּׁמֹן, וְחִיב לְבַעַר הַפְּרוֹת וְהַשְּׁמֹן, נִמְצָא
אֲחֵרוֹן אֲחֵרוֹן נִתְּפַס. וְהַפְּרִי שֶׁל שְׁבִיעִית עֲצָמוֹ אֲסוּר לְעוֹלָם, וּמִפְּקִינָן לֵה
מִדְּכִתִּיב (וַיִּקְרָא כה) כִּי יוֹבֵל הִיא קִדְשׁ, מֵה קִדְשׁ תּוֹפֵס אֶת דְּמִיו אִם שְׁבִיעִית
תּוֹפֵסֶת אֶת דְּמִיָּה [יג], אִי מֵה קִדְשׁ תּוֹפֵס אֶת דְּמִיו וְיוֹצֵא לְחֵלִין אִם
שְׁבִיעִית תּוֹפֵסֶת דְּמִיָּה וְיוֹצֵאת לְחֵלִין, תִּלְמוּד לּוֹמֵר (שס) תִּהְיֶה, בְּהוֹנֵתָה
תִּהְיֶה: יֵאָכֵל כְּנֶגְדָן. כְּנֶגְדָן אוֹתָם דְּמִים יִקְנֶה מִשְׁלוֹ דְּבָרִים שֶׁהֵם לְצָרָךְ
אֲכִילָה [יד] וְיֵאָכֵל בְּקִדְשׁ שְׁבִיעִית: קִנִּי זָבִים וְקִנִּי זָבוֹת. שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ
שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה שְׁחִיבִין לְהַבִּיא הַזָּבִים וְהַיּוֹלָדוֹת:

פרק ח - משנה ט

פרק ח - משנה י

שְׁתוּקוֹ לֹא אָמַר לָכֵם מֵה שְׂרָבִי אֶלְיָעֶזֶר אֹמֵר בּוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא קָבַל מֵרַבִּי אֶלְיָעֶזֶר רַבּוֹ דְּמַקֵּל טַפִּי בְּסִיכָה, וְכִשְׁאָמְרוּ לוֹ שֶׁהִיא רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר אֹמֵר יִדְּלַק אָמַר לָהֶם שְׁתוּקוֹ, שְׂאִינִי רִשָּׁאֵי לְפָרֵשׁ כַּמָּה הִיא רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר מִקַּל בּוֹ, וְהִלְכָה כְּחֻכְמֵי: **כְּאוֹכֵל בֶּשֶׂר חֲזִיר**. לָאוּ דְּוָקָא, שְׂאִין הָאוֹכֵל פֶּת כּוֹתֵי לוֹקָה מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִכַּת מְרֻדוֹת מְדַרְבְּנֵן **[יט]**: **מֵה שְׂרָבִי אֶלְיָעֶזֶר אֹמֵר בּוֹ. דְּמַקֵּל טַפִּי:**

פרק ח - משנה יא

וְאִם מִתְחַשֵּׁב הוּא. אִם אָדָם חָשׁוּב הוּא שְׂבָנֵי אָדָם לְמַדִּים מִמֶּנּוּ צָרִיד לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ:

פרק ט

פרק ט - משנה א

הַפָּגֶם. עֲשֵׂב שְׁקוֹרִין רוּטִיא בְּלַעִיז: **וְהִירְבוּזִין.** אִסְפָּרְגִי בְּלַעִיז. וְהַשּׁוֹטִים הֵם אִסְפָּרְגִי שֶׁל שְׂדוֹת, אוֹתָן שְׂאִינָן שֶׁל גְּנוֹת: **וְהַחֲלָלוּגוֹת.** בְּעַרְבֵי רַגְלִיא וּבְלַעִיז ווִירְדוּלָאגִישׁ: **וְכִסְפָּר.** קוּלִיאַנְדִיר בְּלַעִיז. וְדוֹקָא שֶׁל הָרִים אֶבֶל

שֶׁל גְּנֵה חָשׁוּב הוּא: **וְכֵן כְּרַפֵּס**. שֶׁל נְהָרוֹת דּוֹקָא אֲבָל לֹא שֶׁל גְּנֵה: **כְּרַפֵּס**. אפִּיּוּ בִלְעִיז: **גְּרָגֵר**. אורִיגִי"א בִלְעִיז: **שְׂבֵאֲפֵר**. הַגְּדֵל בְּאֲחוֹ. אֲבָל שֶׁל גְּנֵה חָשׁוּב הוּא: **פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר**. בְּכָל הַשָּׁנִים כְּדַמְפָּרֵשׁ טַעֲמָא שְׂאִין כְּיֹוצֵא בְּהוּ נִשְׁמַר, שְׂאִינָן נַחֲשָׁבִין בְּעֵינֵי בְעֵלֵיהוֹן וּמְפָקִירִין אוֹתוֹן, וְהַפְּקֹר פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר דְכַתִּיב (דְּבָרִים יד) וּבֹא הַלְוִי כִי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ, בְּדָבָר שְׂאִין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ יִטַל מֵעֲשָׂרוֹתָיו, יֵצֵא הַפְּקֹר לְקַט שְׂכָחָה וּפְאָה שְׂיֵשׁ לוֹ חֶלֶק עִמָּךְ: **וְנִלְקָחִים מִכָּל אָדָם בְּשָׁבִיעִית**. לְפִי שְׂאִין דְרָךְ לְשִׁמְרוֹ. דְּכָל דְּבָר שְׂדָרְךָ לְשִׁמְרוֹ אֲסוּר לְקִנּוּת אוֹתוֹ מֵעַם הָאָרֶץ בְּשָׁבִיעִית, שֶׁהוּא חָשׁוּד לְשִׁמְרוֹ הַפְּרוֹת וְשֵׁלָא לְהַפְּקִירוֹ, וְהַלּוּקָח מִן הַמַּשְׁמֵר אֶפְלוּ כְּחֲצֵי אֲסֹר **[א]** אֲסוּר. וְכָל הַנָּךְ דְּמַתְּנִיתִין שְׁחִזְקִתוֹן שְׂאִין מְשִׁמְרִין אוֹתוֹן מִתֵּר לְקַח מִהוּ מֵעַם הָאָרֶץ כְּדִי מְזוּן שְׁלֵשׁ סְעֻדוֹת בְּלַבָּד **[ב]** וְלֹא יוֹתֵר, שְׂאִין מוֹסְרִין דְּמִי פְרוֹת שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, אִף עַל פִּי שְׁהַפְּרוֹת הוּ מִן הַהַפְּקֹר, יוֹתֵר מִמְּזוּן שְׁלֵשׁ סְעֻדוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּד לְאַצֵּר הַדָּמִים וְאִינוּ נוֹהֵג בְּהֵם קְדֻשַׁת שְׁבִיעִית: **שֵׁלָא נַחֲשָׁדוּ עֲלֵיהֶם עוֹבְרֵי עֲבָרָה**. לְהַבִּיאַם מִן הַשְּׁמוּר. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **כָּל הַסְּפִיחִין מִתְּרִין**. לְקַחַת מִכָּל אָדָם, דְּמַחֲזִיקִין לְהוּ שְׂאִינָם מִן הַשְּׁמוּר: **חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוֹב**. שְׁחִזְקִתוֹן מִן הַשְּׁמוּר: **לְפִי שְׂאִין כְּיֹוצֵא בְּהֵם בִּירְקוֹת שְׂדָה**. שְׂאִין גְּדֻלִים כְּמוֹתוֹן בְּמִדְבָּר **[ג]**. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ט - משנה ב

שֶׁלֹשׁ אַרְצוֹת. בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל חִלּוּקוֹת זוּ מִזוּ לְעֵנִין בְּעוֹר. וּבְעוֹר הָאָמוּר בְּכָל מְקוֹם בְּשָׁבִיעִית הוּא שְׁכָל זָמַן שְׂאִין נִמְצָא בְּשְׂדָה מֵאוֹתוֹ הַמִּין שְׂאֲסוֹף אֵלָיו בְּבֵית, חִיָּב לְבַעַר אוֹתוֹ הַמִּין מִן הַבֵּית מִיָּד. כְּגוֹן אִם לְקַט תְּאֲנִים וְעָשָׂה מִהוּ גְרוּגְרוֹת, אִינוּ יָכוֹל לְאַכֹּל מֵאוֹתָם גְרוּגְרוֹת אֶפְלוּ בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית אֲלָא כָּל זָמַן שְׁנַמְצָאִים תְּאֲנִים מִחִבְרוֹת לְאֵילָן, וּכְשֶׁכְּלוּ הַתְּאֲנִים מִן הָאֵילָנוֹת חִיָּב לְבַעַר **[ד]** הַגְּרוּגְרוֹת שְׁבִבֵיתוֹ, אוֹ לְאַכְלוֹן כֶּלֶן מִיָּד, אוֹ לְהַפְּקִירוֹ עַד שֵׁלָא יִשְׂאֵר מֵהֶם בְּבֵיתוֹ, דְכַתִּיב (ויקרא כה) וְלִבְהַמֶּתֶד וְלַחֲתִיָּה, כָּל זָמַן שְׁחִתִּיָּה אוֹכְלַת בְּשְׂדָה הָאֲכָל לְבְהַמֶּתֶד מִן הַבֵּית, כָּלָה לַחֲתִיָּה מִן הַשְּׂדָה כָּלָה לְבְהַמֶּתֶד מִן הַבֵּית. וְהַשְּׂתָא קָאָמַר שְׂאָרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּלָה נַחֲלָקַת לְשִׁלְשָׁה חֶלְקִים לְעֵנִין בְּעוֹר, וְכָל חֶלֶק וְחֶלֶק מִמֶּנָּה נַחֲלָק לְשִׁלְשָׁה חֶלְקִים: **כָּל שְׂאִינוּ מִגְּדֵל שְׂקָמִים גְּלִיל הָעֲלִיוֹן**. שֶׁהַשְּׂקָמִים אֵין גְּדֻלִים אֲלָא בְּשִׁפְלָה, וְסִימָן לְדָבָר כְּשֶׁקָמִים אֲשֶׁר בְּשִׁפְלָה (מלכים א י): **וּתְחוּם טְבֻרִיָּה**. הוּא הָעֵמֶק. אֵלוּ הַשְּׁלֵשָׁה הֵם מִהַגְּלִיל: **הָהָר וְהַשְּׁפֵלָה וְהָעֵמֶק**. הֵם שְׁלֹשָׁה חֶלְקִים שֶׁל אָרֶץ יְהוּדָה: **שְׁפֵלַת לוּד**. וְהָר [שְׁלָה] לוּד. וּמִבֵּית חוּרוֹן עַד הַיָּם. הֵם שְׁלֹשָׁה חִלּוּקוֹת שֶׁל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וּשְׁפֵלַת לוּד כְּשִׁפְלַת הַיַּרְדֵּן, דְּכָל זָמַן שְׂאוּכַל בְּשִׁפְלַת [הַיַּרְדֵּן] אוֹכַל בְּשִׁפְלַת [לוּד], וְהָהָר שֶׁל שְׁפֵלַת לוּד אוֹכְלִים בוֹ כָּל זָמַן

פרק ט - משנה ג

מִבֵּית חוּרוֹן וְעַד הַיָּם מְדִינָה אַחַת. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא כָּלָה לַחֲזִיקָה מֵאַחַת מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁבִּינֵיהֶם, יְכוּלִים כָּל אֲנָשֵׁי הַגְּבוּל הַהוּא לֶאֱכֹל עַל יְדֵי הַמְּקוֹם הָאֶחָד שֶׁלֹּא כָּלָה בּוֹ לַחֲזִיקָה מִן הַשָּׂדֶה: וְלָמָּה אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת. הוֹאִיל וְשֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת בְּכָל אַחַת הָרִי כָּאֵן תִּשַׁע אֲרָצוֹת, לְמֵאֵי הַלְכָתָא אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְבַעוֹר וְתוֹ לֹא: שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלִים. אוֹכְלִים בִּיהוּדָה עַד שֶׁיִּכְלָה הָאֲחֵרוֹן שֶׁבְּשֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹתֶיהָ, וְכֵן בְּגִלְגִיל, וְכֵן בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. אֲבָל אֵין אוֹכְלִים בִּיהוּדָה עַל יְדֵי אוֹתָן שֶׁבְּגִלְגִיל, וְלֹא בְּגִלְגִיל עַל יְדֵי אוֹתָן שֶׁבִּיהוּדָה, דְּגַמְרִי דְּאֵין חֲזִיקָה שֶׁבִּיהוּדָה מִתְּרַחֲקָתָה לְצֵאת מִיהוּדָה לְגִלְגִיל, וּמִגִּלְגִיל לִיהוּדָה, אֲבָל יוֹצֵאָה הִיא מְגִלְגִיל לְגִלְגִיל וּמִיְהוּדָה לִיהוּדָה: וְשָׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת כֹּהֵר הַמְּלָךְ. שָׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת שֶׁבְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִים עַל יְדֵי הַפְּרוֹת הַנִּמְצָאִים בְּהַר הַמְּלָךְ, וְהוּא הָיָה רַב הַפְּרוֹת וְאַחֲרוֹן מִכָּל שָׂאֵר אֲרָצוֹת שֶׁבְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל:

פרק ט - משנה ד

וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזֵיתִים וְלִתְמָרִים. כָּל הָאֲרָצוֹת שֶׁבְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִים זֵיתִים וְתְמָרִים עַל יְדֵי אֶרֶץ אַחַת שֶׁלֹּא כָּלוּ בָּהּ הַזֵּיתִים וְהַתְּמָרִים לַחֲזִיקָה מִן הַשָּׂדֶה, בֵּין שֶׁתִּהְיֶה הָאֶרֶץ הַהִיא בִּיהוּדָה אוֹ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אוֹ בְּגִלְגִיל. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי שֶׁמְעוֹן: אוֹכְלִים עַל הַמִּפְקָר. אוֹכְלִים מִמָּה שֶׁבְּבֵית עַל יְדֵי שְׂמֻצוֹי מֵאוֹתוֹ הַמִּין בַּשָּׂדֶה בְּמִקוֹם מִפְקָר. אֲבָל אִם פָּסַק וְכָלָה אוֹתוֹ הַמִּין מִמְּקוֹם הַמִּפְקָר, אִף עַל פִּי שֶׁנִּמְצָא מִמֶּנּוּ בְּמִקוֹם הַשְּׂמוֹר בְּבֵיתִים אוֹ בְּגִנוֹת חֲזֵב לְבַעַר, כִּדְאָמְרוּן כָּלָה לַחֲזִיקָה מִן הַשָּׂדֶה כָּלָה לְבַהֲמַתָּד מִן הַבֵּית: רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר אִף עַל הַשְּׂמוֹר. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: אוֹכְלִים עַל הַטְּפִיחִים. עַל מָה שֶׁמְשִׁימִים הַעוֹפוֹת בְּטְפִיחִים, שֶׁהֵן כְּלֵי חָרֶס הַבְּנוּיִים בְּכֶתֶל אֲשֶׁר שָׂם צִפְרִים יְקִנְנוּ. וְאוֹכְלִים מִמָּה שֶׁבְּבֵית כָּל זְמַן שֶׁמְצוֹי מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּטְפִיחִים: וְעַל הַדּוּפְרָא. אֵילָן שֶׁעוֹשֶׂה פְּרוֹת שְׁנֵי פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, אוֹכְלִים בְּרֵאשׁוֹן עַד שֶׁיִּכְלָה הָאֲחֵרוֹן שֶׁבְּמִינָם: אֲבָל לֹא עַל הַסְּתוּנִיּוֹת. אֵין אוֹכְלִין בְּעֵנְבִים עַל יְדֵי הַעֲנְבִים הַגְּדֻלִים בִּימֹת הַסְּתִיו:

רבי יהודה מתיר. לאכל בענבים על ידי הסתננות כל זמן שבכרו קדם שיכלה הקיץ. ואין הלכה כרבי יהודה: **הנובש שלשה כבשים**. שלשה מיני ירק: **בחבית אחת**. של חמץ או של ציר, כדי שיתקיימו שלשה מיני הירק יחד: **רבי אליעזר אומר אוכלים על הראשון**. וכיון דכלה מין אחד מהן מן השדה נאסרו כלם ואכלו אותן שלא כלו, שאותו מין שפלה נתן טעם באותן שלא כלו ואסרו, דתנן לעיל פרק ז' שביעית אוסרת במינה במשהו, שלא במינה בנותן טעם: **רבי יהושע אומר אף על האחרון**. על סמך מין הפלה אחרון יאכל משלשתן אף על פי שכבר כלו השנים לחיה שבשדה. וטעמא דרבי יהושע, הואיל ואילו שפלו בלועים מטעם אותו שלא כלה, דאמר קרא (ויקרא כה) מן השדה תאכלו את תבואתה, כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מן הבית, והאי קרא יתרא הוא, דהא דרשינן לה מן ולבהמתך ולחיה אשר בארצך, כל זמן שחיה אוכלת בשדה האכל לבהמתך מן הבית וכו', אלא קרא לכבושים הוא דאתא, והכי קאמר מן השדה תאכלו את תבואתה, אם יש בשדה מקצת מן הדבר הנכבש בבית, שהטעם הפלוע בדבר הנכבש יש במינו עדיון בשדה שעדין לא כלה, אף על פי שעקר הפרי כלה, אף על פי כן תאכלו את תבואתה ואינו זקוק לבער:

[ה]

כל ירק אחד הוא. לא נתנו חכמים שעור לכל ירק וירק בפני עצמו, אלא אף על פי ששלשתן כלו מן השדה, הואיל ואיכא שאר ירקות שלא כלו אוכל על ידי שאר ירקות, ולא יבערם מן החבית עד שיכלו כל הירקות כלן מן השדה, והלכה כרבן גמליאל דכל שפלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית ואוכל את השאר: **המלקט עשבים לחים**. אוכלן בלא בעור: **עד שייבש**. לחלוחית הארץ הממתק את הפרות, משם ואילך חייב לבערן: **המגבב ביבש**. המלקט בעשבים יבשים, אוכלן בלא בעור: **עד שתרוז רביעה שניה**. שהיא בשנה בינונית בכ"ג במרחשון, משם ואילך חייב לבער: **מגבב**. תרגום לקושש קש, לגבבא: **רביעה**. על שם שהמטר רובע את הארץ ומוליכה כזכר זה שרובע את הנקבה. פרוש אחר שמרביץ העפר ומשפילו, תרגום רובץ, רביע: **ועלי גפנים**. לחים, אוכלים בהן כל זמן שנמצאים באביהן, כלומר במחבר לאילן: **שישורו**. שיפלו: **והמגבב**

בַּיָּבֵשׁ. בַּעֲלֵי קָנִים וּגְפָנִים יִבְשִׁים, אוֹכֵל עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנֵיהֶם, וְאַחַר כֵּן יִבְעַר:

פרק ט - משנה ז

בְּכֵלָן. בֵּין עֲשָׂבִים בֵּין קָנִים וּגְפָנִים **[יב]**, בֵּין לַחִים בֵּין יִבְשִׁים. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: **עֲנִיִּים נִכְנְסִים לְפָרֹדְסָאוֹת.** בְּשֶׁאֵר שְׁנֵי שְׁבוּעַ לְטַל לְקַט שִׁכְחָה וַיִּפְּאֶה, וְכֵן נִכְנְסִים לַגְּנוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית: **עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנֵיהֶם.** מִפְּנֵי מוֹתְרוֹת פְּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּשְׁאָרוּ בָּהּ:

פרק ט - משנה ח

בַּתָּבֵן וּבְקֵשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית. דִּסְתָם תָּבֵן וְקֵשׁ חֲזִי לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה וַיֵּשׁ בּוֹ קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית, וְאִסּוּר לְשַׂרְפוֹ וְלִהְנוֹת בּוֹ הִנָּאָה שֶׁל [אבוד], מִשּׁוּם דְּדַרְשִׁינָן לְאֲכֹלָה וְלֹא לְהַפְסֵד. אֲבָל כְּשֶׁנִּתְבַּטַּל מֵה שֶׁבִשְׂדֵה מִמֵּאֲכַל חִיָּה פִקְעָה קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית מִמָּה שְׁבִיעִית **[יד]**: **וְהִגִּיעַ שְׁעַת הַבְּעוּר.** זְמַן בְּעוּר הַפְּרוֹת לְפִי מְקוֹמוֹ, כְּדַתְנֵן לְעִיל שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְבְעוּר. וּבְבִרְיָתָא [פְּסָחִים נג.] שְׁנִינוּ אוֹכְלִים בְּעֵנְבִים עַד הַפְּסַח, בְּזִיתִים עַד הָעֶצְרָת, בְּגִרוּגְרוֹת עַד הַחֲנֻכָּה, בְּתַמְרִים עַד הַפּוּרִים, וְכֵלָן שֶׁל שְׁנָה הַשְּׁמִינִית. וְזִמְנִים הִלְלוּ בְּסִתָּם, שֶׁאִין יָדוּעַ אִם כָּלָה לַחִיָּה מִן הַשְּׂדֵה אִם לֹא, אֲבָל בְּיָדוּעַ, הַכֹּל לְפִי מֵה שֶׁכָּלוּ: **מִחֲלָקוֹן מִזּוֹן שֶׁלֹּשׁ סְעֻדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.** מֵאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ, וְאַחַר כֵּן מִחֲלָק לְשִׁכְנָיו וְלִקְרוֹבָיו וּמִיָּדְעָיו, וּמוֹצִיא וּמְנִיחַ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר, אַחֲיָנוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטַל יֵטַל: **וְעֲנִיִּים אוֹכְלִים אַחַר הַבְּעוּר אֲבָל לֹא עֲשִׂירִים.** דִּכְתִּיב (שְׁמוֹת כג) וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ וַיִּתְּרָם תֹּאכַל חֵית הַשְּׂדֵה, אֲבִיוֹנִי עִמָּךְ וְלֹא עִמָּךְ:

פרק ט - משנה ט

אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים. קָרִי בֵיה וְאָכְלוּ אֲבִיוֹנִי וְגַם עִמָּךְ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי

יוסי : רבי אליעזר אומר ינתנו לאוכליהן. אף על פי שפרות הללו בהתר נלקטו לאכלן בקדשת שביעית, מכל מקום סבר רבי אליעזר דאסור לזה שנתנו לו פרות הללו לאכלן לבדו, אלא ינתנו שיאכלם הוא עם אחרים, דרבי אליעזר לטעמיה דסבר כבית שמאי דאמרי [לעיל משנה ב' פרק ד'] אסור לאכל פרות שביעית בטובה, כלומר להחזיק טובה למי שנותן לו פרות שביעית, דרחמנא אפקרינהו, הלכך זה שנתנו לו פרות שביעית במתנה או נפל לו בירשה אסור שיאכלם לבדו, שלא יחזיק טובה למי שהורישם לו או שנתנם לו במתנה, אלא יאכל אותם עם אחרים כדי שלא יהא אוכל פרות שביעית בטובה : **וחכמים אומרים אין החוטא נשכר**. חכמים לדבריו דרבי אליעזר קאמרי ליה, לדין מתר לאכל פרות שביעית בין בטובה בין שלא בטובה, אלא לדין דאמרת אסור לאכל פרות שביעית בטובה, היכי קאמרת ינתנו לאוכליהן, ושרית למי שנתנו לו פרות שביעית במתנה לאכלן עם אחרים, והלא מצינו חוטא נשכר, שאוכל אותן עם כל בני אדם, והדין נותן לפי דבריה שיימכרו לאוכליהן שיפרע אותם מה שהן שוין, כדי שלא יהא חוטא נשכר, והדמים יתחלקו לכל אדם. ואין הלכה כרבי אליעזר : **האוכל מעסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חיב מיתה**. דלא תימא אין חלה בשביעית משום דכתיב לאכלה ולא לשרפה, וחלה אם נטימאת טעונה שרפה, קא משמע לן [טז] דראשית עריסותיכם אמרה תורה, מאיזו עסה שתהיה חלה תרימו :

פרק

משנה

-

פרק

שביעית משמטת את המלוה. המלוה את חברו ועברה עליו שביעית אחר ההלוואה, אינו יכול לתבע הלוואתו מחברו, כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו : **בשטר**. שכתב לו שטר באחריות נכסים ושעבד קרקעות על המלוה דמחזי כמי שמשפון, קרקעות אצלו [א], אף על פי כן שביעית משמטתו : **הקפת החנות**. שקנה ממנו באמנה : **אינה משמטת**. דאין זה חוב ואין זו דרך מלוה : **ואם עשאה מלוה**. שחשב עם הקונה וזקפן עליו במלוה : **הראשון הראשון משמט**. אם לקח באמנה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח שניה, הראשונה נעשית מלוה ומשמטת ולא השניה. חזר ולקח שלישית, ראשונה ושניה נעשו מלוות ושביעית משמטתן ולא

השלישית. וכן לעולם, האחרונה אין שביעית משמטתה וכל האחרות שביעית משמטתן, הואיל והיה ראוי שיתן לו מעות הראשונה קדם שיקח השנית בהקפה ולא נתן, נעשית הראשונה מלנה, וכן לעולם. ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק י - משנה ב

כל מלאכה שפוסקת בשביעית. אם שכר שכיר זה ממלאכות הפוסקות בשביעית, כלומר ממלאכות שאסור לעשותן בשביעית, כגון חרישה וקצירה ועבודת קרקע, נעשה שכר זה בשביעית כמלנה, ושביעית משמטת. ואם לאו, ששכר זה שחייב לו היה משאר מלאכות שאין אסורות בשביעית, לא נעשה כמלנה ואין שביעית משמטת. ואין הלכה כרבי יוסי: **השוחט את הפרה.** בשנה שביעית, וחלקה ביום ראשון של שני ימים טובים של ראש השנה, אם היה אלול מעבר נמצא דיום אחד שנתחלקה היה חל והיה יום אחרון של אלול של שנה השביעית, ושביעית משמטת בסופה, דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים תעשה שמטה: **האונס והמפתה.** שנותנים חמשים שקל: **והמוציא שם רע.** שנותן מאה: **וכל מעשה בית דין.** ממון שפכתבו עליו פסק דין, חייב אתה לתת לו: **אין משמיטין.** שכיון שפסקו בית דין על הממון, כגבוי דמי וכאלו הגיע לידו: **המלנה על המשכון.** דכתיב (שם) ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך, פרט לזה שיש לאחיד בידך

פרק י - משנה ג

והמוסר שטרותיו לבית דין. דכתיב ואשר יהיה לך את אחיך, פרט למוסר שטרותיו לבית דין, שבית דין יש להם זה החוב אצל אחיו:

פרק י - משנה ד

פְּרוֹזֵבוֹל. פְּרוֹז תִּקְנָה, בּוֹל עֲשִׁירִים, דְּכָתִיב (ויקרא כו) וְשִׁבְרָתִי אֶת גְּאוֹן עֲזָכֶם, וְאָמַר רַב יוֹסֵף אֵלּוּ בּוֹלָאוֹת שְׂפִיחֵי הַדָּבָר. תִּקְנָה לְעֲשִׁירִים שְׂלֵא יַעֲבְרוּ עַל הַשְּׂמֵר לָדָּךְ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל, וְתִקְנָה לְעֲנִיִּים שְׂיִמְצְאוּ מִי שְׂיִלְוָה לָהֶם. וְהַשְּׂמֵטת כְּסָפִים בְּזִמְן הַזֶּה דְרַבְּנָן, דְּכָתִיב (דְּבָרִים טו) וְזֶה דְבָר הַשְּׂמֵטָה שְׂמוֹט כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוּ, בְּשִׁתֵּי שְׂמֵטוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת שְׂמֵטת קַרְקָעוֹת וְאַחַת שְׂמֵטת כְּסָפִים, בְּזִמְן שְׂאֵתָה מְשַׁמֵּט קַרְקָע [ד] אַתָּה מְשַׁמֵּט כְּסָפִים, וּבְזִמְן שְׂאֵי אַתָּה מְשַׁמֵּט קַרְקָע אֵי אַתָּה מְשַׁמֵּט כְּסָפִים, וְרַבְּנָן הוּא דְתִקְיָנוּ שְׂמֵטת כְּסָפִים בְּזִמְן הַזֶּה, וּמִשּׁוּם הֵכִי הִיָּה כַח בְּיַד הַלֵּל לְתַקֵּן פְּרוֹזֵבוֹל לְהַפְקִיעַ דִּין הַשְּׂמֵטָה, הוּאִיל וְאִין שְׂמֵטת כְּסָפִים בְּזִמְן הַזֶּה אֵלֶּא מְדַבְּרֵי סוּפְרִים: זֶהוּ גּוֹפּוֹ שֶׁל פְּרוֹזֵבוֹל. עֲקָרוֹ וְשִׁרְשׁוֹ:

פרק י - משנה ה

וְהַדִּינִים חוֹתְמִים לְמִטָּה אוֹ הַעֲדִים. לְהֵכִי קִתְּנֵי הַדִּינִים אוֹ הַעֲדִים, לְלַמֵּד שְׂיִכּוֹל הַעֲד לְהִיּוֹת דִּין [ז] אוֹ הַדִּין עַד, דְּבַדְרַבְּנָן עַד נַעֲשֶׂה דִין, וּפְרוֹזֵבוֹל דְרַבְּנָן הוּא: **פְּרוֹזֵבוֹל הַמְּקַדֵּם.** שְׂזִמְנוּ מְקַדֵּם, שְׂנִכְתַּב בְּכִסְלוֹ וְזִמְנוּ הַכְּתוּב בְּתוֹכּוֹ מִתְּשָׁרֵי קוֹדֵם, כְּשֶׁר, מְפַנֵּי שְׁהוֹרַע כַּחוֹ שֶׁל מְלוֹה בְּכָד, דְּפְרוֹזֵבוֹל אֵינּוּ מוֹעִיל אֵלֶּא לְהַלְוֹאוֹת שְׂלַפְנָיו, דְּמִשְׁנַמְסְרוּ לְבֵית דִּין הֵרִי הוּן כְּגַבּוּיּוֹת וְשׁוֹב אֵין מְשַׁמֵּיטוֹת, הַלְּפָד הַלְוֹאוֹת הַבְּאוֹת אַחֲרָיו שְׂלֵא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין מְשַׁמֵּיטוֹת, נִמְצָא דְמַפְסִיד בְּמָה שְׂהַקְדִּים זְמַנּוֹ. אֲבָל פְּרוֹזֵבוֹל הַמְּאַחַר פְּסוּל, שְׂאַחַר זְמַנּוֹ וְהוּא הַלוֹה בִּינְתָיִם, וְכִשְׂמוֹצִיא פְּרוֹזֵבוֹל זֶה וְרוֹאִים בֵּית דִּין הַזִּמְן סְבוּרִים שְׂאוֹתָן הַלְוֹאוֹת קְדָמוֹ לְפְרוֹזֵבוֹל, וְנִמְצָא גּוֹבָה שְׂלֵא כְדִין: **שְׂטָרֵי חוֹב הַמְּקַדְמִים פְּסוּלִים.** כְּגוֹן דְּקָאֵי בְּנִיטָן וְכַתְּבַב בְּשִׁטְר זְמַן תְּשָׁרֵי שְׂלַפְנָיו, פְּסוּלִים מִשּׁוּם דְּגוֹבָה שְׂלֵא כְדִין מִן הַלְּקוֹחוֹת שְׂבִין תְּשָׁרֵי לְנִיטָן. וְקִנְסִינְהוּ רַבְּנָן דְּלֵא לִיגְבוּ בְּשִׁטְר זֶה מִן הַלְּקוֹחוֹת כְּלָל, וְאַפְלוּ מְנִיטָן וְלַהֲלוֹ, גְּזַרְהָ שְׂמָא יִגְבָּה מְאוֹתָן שְׂבִין תְּשָׁרֵי לְנִיטָן שְׂלֵא כְדִין. וּמִיָּהוּ לֵא הוּי הַשְּׂטָר פְּסוּל מִחֲמַת שְׂהַעֲדִים שְׂחַתְמוּ בּוֹ הוּוּ רְשָׁעִים שְׂחַתְמוּ עַל שְׂטָר מְקַדֵּם בְּשָׁקָר, דְּמִצּוֹ הַעֲדִים לְמִימַר אֲנַחְנוּ עַל עֲקָר הַמְּלוֹה חַתְמָנוּ וְלֵא עַל הַזִּמְן, שְׂלֵא בְּאֵנוּ לְהַעֲדִי שְׂנִכְתַּב וְנַחַתֵּם בְּיוֹמוֹ [ט]: **וְהַמְּאַחְרִים כְּשָׁרִים.** דְּהוֹרַע כַּחוֹ שֶׁל מְלוֹה, שְׂאֵינּוּ טוֹרֵף לְקוֹחוֹת אֵלֶּא מְזִמְן שְׂכַתּוּב בְּשִׁטְר:

פרק יו - משנה ו

כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. שְׁכַל מַלְוָה וּמַלְוָה צָרִיךְ שְׁיִמְסַר שְׁטְרוֹתָיו לְבֵית דִּין וַיִּכְתֹּב לוֹ פְּרוֹזְבוּל, הַלְכָד כְּשֶׁחֲמָשָׁה לוֹיִן מֵאֶחָד אֵינוּ כּוֹתְבֵי אֶלָּא פְּרוֹזְבוּל אֶחָד, שְׁאִין כָּאן אֶלָּא מַלְוָה אֶחָד, וְאִף עַל פִּי שְׁהַלּוֹיִן מְרַבִּין, כְּשִׁיחִיָּה לְמַלְוָה פְּרוֹזְבוּל אֶחָד עַל כָּלָן דִּין: **אֶלָּא עַל הַקְּרָקַע**. אֶלָּא אִם כֹּן יֵשׁ לוֹ קְרָקַע לַלְוָה, שְׂאֵז חָשׁוּב הַחֹב כְּגִבּוֹי בְּיַד בֵּית דִּין וְלֹא קָרִינָן בֵּיהּ לֹא יִגַּשׁ [י]: **אִם אֵין לוֹ**. לַלְוָה, וּמַלְוָה יֵשׁ לוֹ, מְזַכֶּה לוֹ מַלְוָה לַלְוָה בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ קְרָקַע כֹּל דֵּהוּ, וְכוֹתְבִים עָלָיו פְּרוֹזְבוּל, וְאֶפְלוּ הַחֹב מֵאֵה מְנָה, מְשׁוּם דְּקְרָקַע כֹּל שֶׁהוּא רְאוּי לְגִבּוֹת בֵּיהּ כֹּל חֹבּוֹ, כְּגוֹן דְּגִבֵּי וְהִדְר גִּבֵּי עַד דְּמִשְׁלִים כֹּל חֹבּוֹ: **הִיתָה לוֹ**. לַלְוָה שְׂדֵה מְמַשְׁכֶּנֶת בְּעִיר, בֵּין שְׂאֲחָרִים מְשַׁכְּנֵי אוֹתָהּ לוֹ בֵּין שְׁמַשְׁכְּנֵי הוּא לְאֲחָרִים, כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבוּל: **כּוֹתְבִין לְאִישׁ עַל נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ**. כְּגוֹן קְרָקַע שֶׁל נְכָסֵי מְלוֹג שֶׁהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת [יא]:

ז **משנה** - י **פרק**

עַל נְכָסֵי אֶפּוֹטְרוֹפִין. שְׁלוֹיִן לְצָרִיךְ הִיתּוּמִים, וְהִיתּוּמִים אֵין לָהֶם קְרָקַע: **כּוֹתְבֵי דְבוּרִים וְכוּ'**. כְּשֶׁהִיא מְחַבֶּרֶת בְּטִיט הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהִיא כְּקְרָקַע לְכָל דְּבָר, וְאִם הִיתָה מוֹנַחַת עַל גִּבֵּי יִתְדוֹת הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהִיא כְּכֵלִים וְאֵינָה כְּקְרָקַע, לֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא שְׁמוֹנַחַת עַל גִּבֵּי קְרָקַע וְאֵינָה מְחַבֶּרֶת בְּטִיט: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הִרִי הִיא כְּקְרָקַע**. וְנִקְנִית בְּכֶסֶף בְּשֵׁטֶר וּבְחִזְקָה כְּקְרָקַע [יג]: **וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוּל**. אִם יֵשׁ לַלְוָה כּוֹתְבֵי פְּרוֹזְבוּל לֹא קְרָקַע: וְאֵינָה מְקַבֶּלֶת טְמֵאָה. כְּדָרֵךְ שֶׁהַקְּרָקַע הַמְּחַבֵּר אֵינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה:

ח **משנה** - י **פרק**

וְהַרוּדָה. מַחְלוֹת דְּבִשׁ שֶׁבְּתוֹכָהּ בְּשֶׁבֶת חֵיב חֲטָאת כְּתוּלֵשׁ דְּבָר מִמְּקוֹם חֲבוּרוֹ, דְּכֹתִיב (שְׁמוֹאֵל א יד) וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בַּיַּעֲרֵת הַדְּבִשׁ, וְכִי מֵה עֲנִין יַעֲרֵ אֶצֶל דְּבִשׁ, אֶלָּא מֵה יַעֲרֵ הַתּוּלֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת חֵיב חֲטָאת, אִף דְּבִשׁ הַרוּדָה מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת חֵיב חֲטָאת. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: **הַמְּחַזִּיר חֹב בְּשִׁבְעִית**. בְּסוּף שְׁבִיעִית, דֵּהִינּוּ בְּשִׁמִּיטָה, שְׁאִין שְׁבִיעִית מְשַׁמְטָת אֶלָּא בְּסוּפָה, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים טו) מִקֶּץ שְׁבַע שָׁנִים [יז]: **אָמַר לוֹ אִף עַל פִּי כֹן**. אָמַר לוֹ הַלְוָה אִף עַל פִּי כֹן אֲנִי רוּצָה לְפָרַע לָךְ [יז]: **יִקְבֹּל מִמֶּנּוּ**. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁמַתָּר לוֹ שֶׁתֵּהָא יָדוּ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל בְּשַׁעָה שְׁאוּמֵר לוֹ מְשַׁמֵּט אֲנִי:

שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה. כְּלוּמַר דְּבוּר בְּעֵלְמָא שְׁמוּצִיא מִפְּיּוּ שְׁהוּא
מְשַׁמֵּט דִּיּוּ, וּבְדְבוּר רֵאשׁוֹן שְׁאֵמַר מְשַׁמֵּט אָנִי סְגִי, וְאִין צְרִידָא שְׁיֵאמַר
וְיִשְׁנָה, שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר, אִין לָדָא אֵלָא דְּבוּר רֵאשׁוֹן, וְכֵן וְזֶה דְּבַר הַרְוּצָח:
הַמְחֲזִיר חוֹב בְּשָׁבִיעִית. לֹוּה שְׁאֹמֵר לְמַלְוָה אָף עַל פִּי כֹן, וּמְחֲזִיר לוֹ
מְעוּתָיו, רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימְנוּ: לֹא יִחְזִיר לְבָנָיו. אִינּוּ חֲקִיב לְהַחֲזִיר לְבָנָיו
אִם מֵת הֵגֵר: וְאִם הִחְזִיר רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימְנוּ. וְדוּקָא לְבָנָיו שְׁנִתְגַּגְרוּ
עִמּוּ, מְשׁוּם דְּעוּבָד כּוֹכְבִים יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו מִן הַתּוֹרָה דְּכַתִּיב (דְּבָרִים ב) כִּי
יִרְשֶׁה לְעֵשׂוֹ נָתַתִּי אֶת הַר שְׁעִיר, וְאִם לֹא יִחְזִיר לְבָנָיו יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִחְזְרוּ
לְסוּרָם, שְׁיֵאמְרוּ אִם הָיוּ עוּבְדֵי כּוֹכְבִים הָיוּ יוֹרְשִׁים אָבִיהֶם וְהָיוּ צְרִיכִין
לְהַחֲזִיר לָהֶם. אָבֵל אִם הֵיטָה הוֹרְתָם שְׁלֹא בְּקַדְשָׁה וְלִדְתָם בְּקַדְשָׁה,
דְּמַעוּלָם לֹא יִרְשׁוּ אֶת אָבִיהֶם מִן הַתּוֹרָה וְלֹא הֵיטָה יִרְשֶׁה זֹו רֵאוּיָה לָהֶם
לְעוּלָם, אִין לְחוּשׁ בְּזָה שְׁמָא יִחְזְרוּ לְסוּרָם, וְהַמְחֲזִיר לָהֶם אִין רוּחַ חֲכָמִים
נוֹחָה